

★ Dima silmaga sinu vanaema silmaga ★
Iga öga shall vaka över dig ★

LÄÄNE
PRAOSTKONNA
AASTAKIRI 2019
SCRIPTA ANNALIA

Tervitus jõuludeks ja uueks aastaks

KAIDO SAAK

praost

SISUKORD

- 2 Tervitused
- 3–7 Lääne praostkond
- 8–10 Haapsalu kogudus
- 11 Hanila kogudus
- 11 Karuse kogudus
- 12 Kirbla kogudus
- 13 Kullamaa kogudus
- 14 Lihula kogudus
- 15–16 Lääne-Nigula kogudus
- 16–17 Martna kogudus
- 17 Mikhli kogudus
- 18 Märjamaa kogudus
- 19 Noarootsi kogudus
- 20 Nõva kogudus
- 21 Piirsalu kogudus
- 21–22 Ridala kogudus
- 22 Varbla kogudus
- 23 Vormsi kogudus
- 24 Kaido Saak

2

JÕULUAEG

- 1 Tervitused
- 2–3 Jõuluaeg
- Lääne praostkonnas
- 4 Küllike Valk.
- Suur igatsus

TOIMETUS:

Kaido Saak, Küllike Valk

KUJUNDUS JA KÜLJENDUS:

Tiina Liiv

KORREKTUUR:

Heli Tammik

TOIMETAJA

Lehte Ilves

ESIKAANEL:

Vormsi kogudus tähistas olevipäeval, 29. juulil oma iidse pühakoja 800. aastapäeva suure pidulikkusega

FOTO:

Meeme Veisson

VÄLJAANDJA

© EELK Lääne praostkond

EELK Lääne praostkonna aastakiri 2019

Toimetised nr 36

Haapsalu, november 2019

Hea lehelugeja, tervitan Sind Johannese jõuluevangeeliumi sõnadega: „Tõeline valgus, mis valgustab iga inimest, oli maailma tulemas. Ta oli maailmas, ja maailm on tekkinud tema läbi.”

Elame jõulude ootuses, elame lootuses, et valgus hakkab ühel hetkel taas meie ümber kasvama. Tõepoolest, päike hakkabki varsti jälle kõrgemalt käima ja elu läheb valgemaks. See on Looja ja looduse vankumatu seadus.

Jõuluaeg aga räägib meile ühest teisestki valgusest, mida me samuti väga vajame ja mille särast osa saamine pakub veel suuremat rõõmu. Toosama Johannes kinnitab: „Aga kõigile, kes Tema vastu võtsid, andis ta meelevalja saada Jumala lasteks /.../.” See on parim saadaolev jõuluringitus meile kõigile!

Jõuludes on palju sellist, mis puudutab kogu ristirahvast, kõiki inimesi üldiselt ja ühiselt. Ütles ju taeva saadik esimesel jõuluööl: „Vaata, ma kuulutan

teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale.” Jõuludes on aga alati ka midagi, mis puudutab sügaval südame põhjas, väga isiklikult. Nii nagu jõluevangeelium tunnistab Õnnistegija Emast, et „Maarja jättis kõik need lood meelde, mõtiskledes nende üle oma südames”. Eks need mõlemad aspektid ole jõulude juures väga olulised. Soovin, et meil oleks neil jõuludel seda, mis meid kokku toob ja ühendab – rahvana, kogudusena, perekonnana. Ja et me igaüks võiksime südames tunda: need jõulud on Looja kingitus isiklikult mulle!

Praegu elame jõulude ootuse ajas. Nendeks pühadeks valmistudes on midagi vaja teha ühiselt, kas või tuua kuusk, ja midagi on väga vaja teha ka meil igaühel omaette vaikselt, oma südames.

Selle aasta tee on peagi käidud ja töö lõpetatud. Kindlasti vaatab igaüks neil päevil möödunud teegasi, meenutades, mida see aasta meile tõi ja mida meilt võttis. Võtame olnu kokku, et sihid võiksid selgineda.

Selle lehe veergudelt saame lugeda, kuidas läks aasta meie praostkonna kogudustes. Aastale tagasi vaadates võime olla tänulikud nii Suurele Loojale kui ka kõigile kaastöölistele. Oli palju toredaid kohtumisi. Eriliselt jäi sellest aastast meelde praostkonna laulupäev Varblas.

Minule tõi see möödunud aasta praostiameti. Suur tänu usalduse eest! Õpetajaametisse asudes rääkisin oma ordinatsiooniteenistuse jutluses 2004. aasta püha Laurentiuse mälestuspäeval Tallinna toomkirikus sellest, et kiriku kõige suurem varandus on inimesed. Seda tahan kinnitada ka praegu.

Paavst Sixtus II diakonist Laurentiusest räägitakse, et tagakiusamiste ajal enne oma kinnivõtmist olevat paavst andnud kõik kiriku varad ja raamatud Laurentiuse kätte. Laurentius olevat raamatud ära peitnud ja muu vara maha müünud ning saadud raha vaestele jaganud. Kui siis Rooma prefekt nõudis Laurentiusest kiriku varandusi, palus too kolm päeva aega kõigi varade kokkukogumiseks ja esitles prefektile kõiki Rooma vaeseid, lesknaisi ja orbusid – need ongi kiriku aarded.

Elame kiiresti muutuvajas ja paraku tähendab see ka seda, et inimesi siin meie piirkonnas jääb iga aastaga vähemaks. Mida vähem meid on, seda suurem on rõõm iga üksiku kirikulise, leerilapse, kaastöölise üle. Aitäh teile kõigile!

Looja armust läheme peagi vastu uuele aastale. Võime seda teha ka seekord julge südamega, sest Tema on lubanud olla meie juures iga päev kuni ajastu lõpuni. Saabuv jõuluaeg kinnitab meile igaühele, et täpselt nii see ongi.

Armsad õed ja vennad Lääne praostkonnas

RALF GEBAUER

Schmalkaldeni praostkonna dekaan

Ka sellel aastal saadan teile südamlikud tervitused Schmalkaldeni praostkonnast. Soovin teile, et Jumala õnnistus juhataks teie tööd ja et tehtud töö rikkalikku saaki kannaks. 2019. aasta tõi Schmalkaldeni

praostkonda palju muutusi. Paljud praostkonna kirikuõpetajad on vahetunud, nende hulgas mitu pastorit, kes olid tihedalt sõprusuhetega seotud. Uued õpetajad on ametisse seatud ja soovin neid nüüd sellesse töösse kaasata.

Lääne praostkonnas olid praostivalimised ja praostiametit kannab kevadest Kaido Saak. Oktoobris oli praost Saak koos õpetaja Illimar Toometi ja Maria Straussiga esimesel külaskäigul Schmalkaldenis. Meie praostkond rõõmustas väga nende kohtumiste üle. Tegemist oli esimese tundmaõppimisega. Südamlikud kohtumised ja sõbralikud vestlused lubavad lootusrikkalt tulevikku vaadata.

Mind isiklikult rõõmustab, et isegi kui inimesed vahetuvad, siis meie partnerlus ja sõprusuhted jätkuvad. Otsisime koos valdkondi, kuidas partnerlussuhteid uuel tasandil üles ehitada. Loomulikult jätkame ka juba kanda kinnitanud koostööprojekte.

Kõiges muutub nähtavaks, kuidas kristlased on riigipiiridest hoolimata üksteisega seotud. Me osaleme oma sõprade ja sõpruspraostkonna tegemistes, külastame üksteist vastastikku ja palvetame üksteise eest. Nii saab tegelikkuseks Jumala unistus ülemaailmsest kirikust.

Tervitan teid kogu südamest ja olge hoitud!

Martna võttis laulupeotule vastu öölaulupeoga

KÜLLIKE VALK

abipraosti kohusetäitja

Et lõppev aasta oli meie laulupeotule 150. aastapäeva aasta, käis laulupeotuli 33 päeva jooksul läbi kõik maakonnad, nii et peole eelnenud kuu jooksul sai terve Eesti olla tule teekonnal osaline.

Läänemaale jõudis peotuli 5. juunil Hiiumaalt paadiga. Tulemeeskonda tervitati Haapsalu linnas, aga õhtuks ootas maarahvas tuld Martnasse – tule ööbimispaigaks oli Martna kiriku iidne ja väärikas rahu. Otsustasime nii ainulaadseks sündmuseks valmistuda kogu oma väega. Kutsusime appi sõpruskogudused. Varasuvine nädalasisene päev oli reisimiseks sobilik Hille koguduse muusikutele Rootsist ja Marttila koguduse koorile Soomest. Teised sõbrad olid meiega palves ja toetasid muul moel.

Appi tulid Martna osavald ja naiskodukaitses.

Kui Haapsalus sai läbi maakondlik tantsupidu, hakkas rahvast tasapisi kiriku juurde kogunema. Kella üheksa paiku olid kohapeal vaid üksikud, aga siis hakkas rahvast ühtäkki tulema. Tuli nagu inimjõgi, rõõmsalt ja ootusärevalt.

Siis saabus ka tuli ja see oli ülev. Hardusega kuulati Martna lasteaialiste tervituslaulu ja siis sai kirik rahvast täis. Öölaulupeo peaesinejaks olime kutsunud käsikellade ansambli Campanelli Tallinnast Inna Lai juhatusel. Kellade kõla ja lauluhäält kostis kirikust hiliste öötundideni. See oli unustamatult üllas öö!

Öölaulupeoks sai kogudus kohaliku omaalgatuse programmi abil kirikusse soojuskiurguri. Sellega sai kirikust kevadrõskuse välja ja varasuvises kirikus oli koduselt soe.

Martna kogudus korraldas laulupeotulele uhke vastuvõtu ja öökontserdi.

URMAS LAURI

Haapsalu Toomkoor käis tänavu neljal laulupeol

LEHTE ILVES

Haapsalu koguduse koor on käinud kõigil taasiseseisvusaja üldlaulupidudel ega jätnud vahele ka tänavust juubelpidu. Laulude õppimine dirigentide Lia Salumäe ja Sirje Kaasiku käe all algas juba sügisel 2018. Kuigi repertuaar oli raske, pääses koor peole, kus lõppkontserdil laulis ühendkoorides 670 laulukoori 22 000 lauljaga. Nende seas ka ligi 30 Toomkoori ja koguduse segakoori liiget. „Koorile oli see suur kohustus ja tublid olid kõik, kes võtsid sihi laulupeole,” kiitis Lia Salumäe. „Kes on kord laulukaares all laulnud, see teab, mis tunne on. Seda peab ise tundma.”

Esimest korda käis koguduse koor üldlaulupeol 1994. aastal. „Läheme taas, kui on lauljaid, kes soovivad tulla,” lubas Lia Salumäe.

Läänemaalt pääses laulupeole „Minu arm” 27 koori, kaks rahvapilli ansambli ja üks

ARVO TARMULA

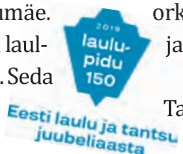
Haapsalu Toomkoor sammub Läänemaa rahvapeole „Ilmaratas”.

orkester – ligi 600 lauljat ja pillimeest.

Laulupeo sünnikodu Tartu tähistas 22. juunil laulupeo 150. sünnipäeva oma kontserdiga. Haapsalu Toomkoor sai sinna ekstrakutse, sest segakooride kavast oli Sirje Kaasiku laul „Sind ma tahan armastada” Leelo Tungla sõnadele. Laul plaksutati tagasi ja läks kordamisele!

Peokutse sai ka Kaasiku teine koor Kaasike. „Oli uhke tunne küll, kui minu laulu lauldi ja et see välja valiti teiste vääriliste seast,” tunnistas Kaasik. „Vaimulikel laulupidudel on minu laule küll lauldud, aga nii suurel peol lauldi esimest korda.”

Koguduse lauljad esinesid veel 5. juunil Läänemaa rahvapeol „Ilmaratas” ja praostkonna laulupäeval 1. juunil Varblas.

Vastupanuvõitluse päev Ridalas ja Kirblas

KÜLLIKE VALK

Vastupanuvõitluse päeva 22. septembril on Eestis tähistatud austusest nende vastu, kes seisid meie riigi vabaduse eest, pannes vastu Nõukogude okupatsioonile. 22. septembri hommikul oli mälestushetk Kirbla kalmistul riigivanem Jüri Uluotsa kalmul. Kõneles ajaloolane Mati Mandel, mälestusteenistuse pidas Kirbla koguduse õpetaja Illimar Toomet.

Päev jätkus palvusega Ridala Püha Maarja-Magdaleena kirikus. Kirikus oli kaitseliitlasi, naiskodukaitsejaid, Eesti Memento liidu ja endiste metsavendade liidu esindajaid, koguduse liikmeid. Mälestusteenistuse pidas koguduse õpetaja Küllike Valk, laulis Ridala põhikooli poistekoor Anne Pääsukese juhatusel.

Edasi mindi Kaitseliidu Lääne maleva korraldatud ligi 20 km pikkusele retkele, mis oli pühendatud Otto Tiefi valitsusele. Retk kulges Ridalast Puisesse, et avada paadipõgenikele pühendatud mälestuskivi.

Teele asus 40 inimest, neist noorim kahene. Peatus tehti Põgari-Sassi palvemajas, kus Otto Tiefi valitsus 22. septembril 1944 oma viimase istungi pidas. Puise ninas ootas kõiki soe sõdurisupp.

Maakivist mälestuskivi Puisest meenutab neid, kes 1944. aastal püüdsid Punaarmee eest pääseda vabasse maailma. Paljud ei saanud lahkuda, paljud jäid tormisesse

Küllike Valk õnnistab paadipõgenike mälestuskivi Puises. ARVOTARMULA

sügismerre, paljud pillutati maailma laiali. Mälestusmärgi mõtte oli Mementole välja pakkunud Heidi Ivask, kes päris väiksena põgenes koos ema ja paar aastat vanema õega Puisest Rootsi.

Teiste sõnavõtjate seas oli ka ainsana Otto Tiefi valitsusest

Läände pääsenud ja sellega Eesti riigi järjepidevuse taganud riigisekretäri Helmut Maandi poeg Jaak Maandi. Kivil on kirjanik Aidi Valliku luuletus. Tuleval sügisel peaks kivi saama Seaküla Simsoni loodud pronkskuju mere poole suunduvast emast ja tütrest.

Jumala riik on siin ja praegu

Illimar Toometi kõne Kirbla kalmistule maetud riigivanema Jüri Uluotsa haua.

Kirjanik Juhan Liiv ütles 20. sajandi alguses prohvetlikud sõnad: ükskord on Eesti riik! Need olid julged sõnad ajal, mil tsaarivõim – olgugi revolutsiooni rünnatud – püsis vankumatu. Luuletaja ettekuulutus täitus 1918. aastal. Paarkümmend aastat hiljem pühkisid Eestist üle sõdivad armeed. Sellest hoolimata toimis toona riigivanema kohuseid täitev Jüri Uluots nõnda, nagu oleks Eesti vaba.

1941. aastal püüdis ta nime-tada ametisse uut valitsust, aga Saksa okupatsioonivõim seda ei tunnustanud. Septembris 1944, mil sakslased taandusid ja venelased peale tungisid, tegi ta seda uuesti. Ei olnud lootust, et Eesti iseseisvus jääb püsima enamaks kui mõneks päevaks. Vähesi haigestunud Uluots teadis, et ka tema elab oma viimaseid päevi – ta suri jaanuaris 1945.

Ometigi tegutses ta nii, nagu asja- ja sõjaludest hoolimata oleks Eesti riik ikkagi olemas. Kui vaid saaks sellist meelekindlust näha ka koguduseliikmete juures! Ka meie elame teadmises, et on Jumala riik. Paljud, nende hulgas on ka ristitud koguduseliikmeid, elavad aga nii, nagu Jumalat ega Tema riiki ei oleks. On neid, kes ütlevad kõhklemisi, et see saabub pärast surma. Paljudid jätab kiriku rõõmukuulutus Jumala armastusest Jeesuses Kristuses ükskõikseks. Teisi ajab aga lausa vihaseks – just seda tähendab kristlaste süüdistamine vihakõnes. Siiski on ka neid, kes elavad, nagu Jumala riik oleks siin ja praegu. Mitte ei tea, kus või millal, vaid siin ja praegu.

Martna, Ridala ja Lääne-Nigula kogudus läksid kaasa üleriigilise ettevõtmisega

KÜLLIKE VALK

Kui külaliikumine „Kodukant” tuli kevadel välja algatusega korraldada 28. septembril üle-eestiline maal elamise päev, võtsid sellest kinni ka Martna, Ridala ja Lääne-Nigula kogudus. „Maale elama!” päeva eesmärk oli väärtustada maaelu ja tutvustada maal elamise võimalusi. Võtsime Martna osavalla aktivistid kokku ja mõtlesime meie osavallasekretäri Kairi Seitoni eestvedamisel järele, millised on meie võimalused. Kas jääme rahule, et kool või lasteaed võidakse

kinni panna, sest lapsi ei piisa; et tühjaks jäänud talud ja külad jätkavad lagunemist? Või näitame, et elu maal on võimalik. Otsisime üles oma ettevõtjad ja nende haaravad edulood. Osavald luges üle müügil olevad kinnisvaraobjektid ja vabad töökohad.

Vabaühendused lubasid tutvustada kogukonnale mõeldud tegevusi. 28. septembril sai üle Eesti külastada 500 asutust ja Martna oli üks neist. Koolimajas esitleti lapsevanematele robomatemaatikat. Avatud olid noortekeskus, lasteaed, raamatukogu, talud, autoremon-

ditöökoda. Huvi oli suur kahe laada vastu: Rõude külamajas oli käsitöölaad, Martna kirikukoes platsil juba kolmandat aastat sügislaad „Õuntest hobusesõnnikuni”. Kohalikud talunikud pakkusid õunu, kartulit, moosi, vorsti, suitsukala, jahu ja menukaks osutunud hobusesõnnikut. Meeleolu hoidis lõõtsaduo „Valdi ja Marge”. Kogudus jagas laadasuppi. Päeva pärliks sai kirikukontsert. Alustas Haapsalu poistekoor Kadri Kelneri juhatusel, jätkas Siiri Känd-Ashilevi kavaga „Mis värvi on armastus”.

Ridala kirikurahvas tutvustas mullu rajatud kihelkonna õunaaeda. Selgitusi jagas õunaiaa aednik Jarek Tenson, maitsta sai 14 sorti õunu.

Hobuteraapiast rääkis Sigrid Sims-Riismaa, lapsed said luua sõprust suure hobusega. Sirje Tarve ja Ülle Karileri saatel sai kirikusturnida võlvidel, uudistada puidust vahevõre restaureerimist. Lääne-Nigula kirikut külastas sel päeval paarkümmend huvilist. Pühapäevakooli õpetaja Maarika Lekarkini abiga sai tutvuda kirikutekstiilide, õpetaja ametiriie jm kirikuatribuutidega.

Liitlasvägede sõjaväekopter tõi Nigulasse elevust

VARJE PAALISTE

Lääne-Nigula valla kultuuri- ja spordinõunik

Sel aastal kolis 23. juunil võidupüha tähistav maakaitsepäev Haapsalust Lääne-Nigula valda Nigula külla.

Päev algas jumalateenistusega Lääne-Nigula kirikus. Pastoraadi ümbrusse olid ennast üles seadnud päästjad, politseinikud, kaitseliitlased, naiste varjupaiga ja vallavalitsuse töötajad. Igaühel oli külastajaile jagada õpetlikku teavet oma valdkonna kohta. Kõige väiksematega tegelesid koguduse pühapäevakooli juhendajad, sõdurisuppi pakkus naiskodukaitse.

Kella 14 paiku hakkas pastoraadi ümbruses rahvas ootusärevalt sagima, vaadati ringi ja kuulatati teraselt: kas juba on kuulda, kas juba on midagi näha? Natuke müra ja tugevat tuult ning kohal ta oligi – Nigulas maandus liitlasvägede ründekopter Apache, seesama, millega on lennanud ka prints

Maakaitsepäeva põnevaim hetk oli ründekopteri Apache maandumine.

ARVO TARMULA

Harry. Uudistamist jätkus nii vanaisadele, isadele kui ka poegadele ja ega vanaemad, emad ja tütreddki kõrvale jäänud, ikkagi erakordne võimalus oma koduõuel.

Võidutuli saabus sel aastal Tartust ja selle töid Lääne-Nigula vabadussamba jalamile Lääne maleva silmapaistvad

sportlased Mati Kallemets ja Gertu Küttmann.

Aktusel vabadussamba juures peeti kõnesid, tunnustati tublisid kaitseliitlasi, Reinaru Vennad laulsid kauneid isamaalisi laule.

Maleva pealik kolonelleitnant Meelis Pernits jagas võidutuld Haapsalu linnale, Vormsi

vallale ja paljudele kohapeale tulnud külade esindajatele.

Edasi suundus võidutuli Lihulasse.

23. juuni oli sel aastal soe ja päikesepaisteline, inimesed läksid maakaitsepäevalt koju ülevas meeleolus, kaasas võidutulega latern, et õhtul oma külas või kodus süüdata jaanilõke!

Eestlasi teenimas Siberis

LEEVI REINARU

EEKL Misjonikeskuse juhataja

Veetsin juuli esimese poole diasporaavaimuliku ülesannetes Venemaal Siberis, teenisin Ülem-Suetuki, Oravka ja Kaseke külas elavaid rahvusaaslasti jumalasõnaga.

Minu seekordne teekond langas ühte laulupeoajaga. Laulupeotulest, mis liikus Läänemaal, süütasin Taeblass Eesti rahvusvärvides küünla ja viisin selle Siberisse. Sellest läideti küla jaanituli. Ülem-Suetukis peetakse jaanipäeva vana kalendri järgi, kaks nädalat hiljem kui Eestis.

Esimene peatuspaik oli Krasnojarski krais Ülem-Suetukis, kus elab 150 inimest. Pidasin pühapäeval koos kohaliku hingekarjase Sergei Silovski, soomerootslaste rahusõnamisjonäride Krister Maardi ja Timo Kontioga surnuaiapäeva. Kaasa teenis küla puhkpilliorkester, kogudusevanem Jaan Kensap hoolitses korralduse eest. Laulud laulsime

Ühispilet pärast jumalateenistust ja ristimist Ülem-Suetuki kirikus.

„Kiriku laulu- ja palveraamatust“.

Surnuaialt siirdusime kirikusse jumalateenistusele ja laste ristimisele. Külastasin peresid hea teejuhi, kohaliku eluolu asjatundja Maarika Toomi saatel.

Soomerootslased on kiriku korda teinud ja korraldavad igal aastal seal lastele laagri. Sel aastal oli osalejaid 30. Kirik on ehitatud 1880. aastal Erik Lindströmi ettevõtmisel. Külas elas tol ajal 512 eestlast ja 480 soomlast.

Järgmised eestlaste külad, kuhu olin kutsutud, olid Oravka

ja Kaseke. Üks asub Novosibirskist 450 km läänes, teine Tomskist 165 km kirdes. Novosibirskis oli minu vastuvõtja Siberi luteri kiriku piiskop Vsevolod Lõtkin.

Oravkas pidasin erilise jumalateenistuse. Mõned koguduseliikmed soovisid oma ristimise kinnitamist. Neid olid ristinud kunagi külaelanikud, nüüd soovisid nad, et Eesti õpetaja nende ristimist kinnitaks. Kohaliku piirkonnaavalitsuse ja Siberi luteri kiriku ühistöös tahetakse Oravkas ehitada palvemaja,

sest vana on hävinud. Kaseke küla erines eelmistest korra poolest. Loomad ei liikunud mitte tänaval, vaid neile ette nähtud rajal. Hoovid ja aiad olid maja taga, tänava pool kas hekk või puud, nii et aed jäi tänavalt vaadates varju. Kõrvalhoonete asemele on ehitatud üks suur abihoone lauda ja muuga. Aknaid ei kaunistata tavaliselt sinised karniisid. Talude vahel on suurem vahemaa kui teistes külates.

Kuni 1938. aastani oli kool ainult eestikeelne, aga kui tuli küüditamine, tehti kool venekeelseks. Külas on tava, et sünnipäeva hommikul minnakse akna taha sünnipäevalast üles laulma.

Ka Kasekeses oli kohtuma tulnutel üks südamesoov – oleks vaja oma pühakoda. Seni on peetud jumalateenistusi kultuurimaja saalis.

Mõtlen palves kõigile neile toredatele inimestele ja kohtumistele. Mul on hea meel, et sain teenida kaasmaalasi, kes räägivad eesti keelt, kuigi elavad kodumaast väga kaugel.

Kes palju teeb, see palju jõuab.
Lembit Tammsalu on pereisa,
nelja koguduse vaimulik ja ühe suure
linnakooli õpetaja.
ERAKOGU

Lembit Tammsalu: vaimulikutöö õpetab alandlikkust ega lase upsakaks minna

LEHTE ILVES

Kirikuõpetaja Lembit Tammsalu on Lõuna-Läänemaal nelja koguduse vaimulik ja Pärnus suure linnakooli täiskohaga õpetaja. Ta oli 26, kui tuli aprillis 1999 Lääne praostkonna sekretäriks. Praegu on ta 46, Läänemaal töötanud 20 aastat, neist 15 viimast aastat vaimulikuna. Praegu on ta Kullamaa, Hanila, Mihkli ja Varbla koguduse õpetaja.

Olete Pärnus sündinud ja kasvanud, kuidas sattusite Läänemaale?

Olen isakodus Hanila ja Karuse lähedal veetnud oma koolipoisiusuved, nii et Läänemaa oli tuttav.

Tegin 1997. aastal otsuse, et tulen piirivalvest ära ja lähen

usuteaduse instituuti teoloogiat õppima. See oli hullumeelne otsus, sest läksin piirivalve hea palga pealt tundmatusse. Kui varud olid otsas, tuli õpingute kõrvale uut töökohta otsida. Kuulsin 1999. aastal, et Lääne praostkonnas on sekretäri vaja. Suvel nägin Pärnu Eliisabeti kirikus Tiit Salumäed teenistusel. Rääkisime. Ta kutsus mind jutule. Olin aasta Lääne praostkonna sekretär.

Kas õppisite teoloogiat, et saada vaimulikuks?

Alguses seda plaani mul polnud, tahtsin lihtsalt õppida teoloogiat, piirivalvest tulnuna ehk oli ka väike kaplaniks saamise mõte. Tol ajal kestis diplomiope viis aastat, mitte 3 + 2 nagu praegu.

Vaimulikuamet võttis kindlama kuju õpingute lõpus.

Kuidas usu juurde jõudsite?

See on olnud pikk protsess. Minu esimene mälestus kirikust on 1970. aastate teisest poolest. Mäletan, et olen koos vanaemaga Suure-Jaani kirikus, võimalik, et oli jõuluaeg. Orel mängib võimsalt ja mina püüan kujutada, kuidas omal ajal käisid kirikus uhketes tualettides daamid, uhked härrad saatjaiks. Mõtlesin, et tahan ka kirikuõpetajaks saada. Võisin olla 4–5aastane.

Siis oli tükk tühja maad 1980ndate keskpaigani. Minu kool oli Eliisabeti kiriku juures, kirik paistis aknast. Mäletan seda kui usuvastase propaganda aega, sõna „usk” kasutati palju.

Mulle oli see kummaline sõna ja usklikud justkui teiselt planeedilt. Kord koolimajas, oma klassis, ütles keegi: näete, usklikud lähevad – teisel pool teed läks 2–3 tüdrukut. Tormasime välja, et neid ime-loomi näha. Tüdrukud ehmusid ja kadusid kõrvaltänavasse.

See pilt on mällu sööbinud.

Kolmas kokkupuude tuli laulva revolutsiooni ajal. Oli 1989. aasta, tädi poeg hakkas Eliisabeti kiriku kooris laulma ja kutsus mind ka. Läksin midagi mõtlemata, kuid sealt algas tihedam kokkupuude kirikuga: jumalateenistusel laulmine, kirikuelu nägemine lähemalt. Sealt läks veel mõni aasta, kui läksin leeri.

Mind ristiti ja leeritati 1992. aastal Eliisabeti kirikus, olin 19 ja polnud veel sõjaväkke läinud.

Tol ajal tuldi hulganisti kiriku juurde, minu leerirühmas oli saja inimese ringis.

Lõpetasin leerikursuse Andres Põderi, Eliisabeti kiriku tolase õpetaja juures.

Mis teid kiriku juures huvitas?

Kui laulsin kirikukooris, polnud mul küsimusi, millele oleksin vastust otsinud. Lihtsalt oli tore seltskond, nende pärast käisin. Leerikursuse ajaks olid tekkinud küsimused, aga ma ei mäleta, et oleksin neile seal vastused saanud. Olin ikka väga rumal leerieksamit tehes, ilmselt arvas Andres Põder, et mis seal ikka, paneme talle käed peale ja leeritame ära.

Küsimused tekkisid ajateenistuses ja pärast piirivalves töötades. Ajateenistus on nii teistmoodi, et tekivad eksistentsiaalsed küsimused: miks ma elan, mis on elu, mis on surm, mis saab pärast surma? Kogudusega jäin suhtlema ka pärast ajateenistust.

Näen neis episoodides Jumala juhtimist, see on saatnud mind kogu elu, Suure-Jaani kirikust siiani.

Kas see hoidmine on teid ka alt vedanud, lootusi petnud?

Ei ole petnud, aga mõnikord ikka kahtled, et miks ja kas peabki just nii raske olema. Õpetan teistele, et kõik toimub omal ajal ja kui on õige hetk. Ometi, kõhkluse hetkil, kui on elus keerulised ajad, olen ikka küsinud, miks asjad juba ei lahene. Siis tuleb abikaasa meelde, et kõik tuleb omal ajal ja kui on õige aeg. Et mind on kantud ja hoitud, sellest saab aru, kui vaatad tagasi oma elule.

Mis ajendas kirikuõpetajaks saama?

Õpingute lõpus 2003 oli mulle selge, et lähen vaimuliku teed. Sisemise kasvamise kõrval oli väga tähtis ka Tiit Salumäe mõju.

Mis see amet on, ma sel ajal ei teadnud. Praktika-aasta Hanila koguduses Salumäe juhendusel andis aimu, aga teadmine on tulnud aastatega.

Mida on need 15 aastat teie kui vaimulikuga teinud?

Ei julge öelda, et olen teine inimene, sest kui algasin, olin juba väljakujunenud isiksus. Vaimuliku aeg on andnud tarkust ja elukogemust. Eriti olen õppinud

Lembit Tammsalu

- Sündinud Pärnus 9. juulil 1973.
- 28.09.1992. Ristitud ja konfirmeeritud Pärnu Eliisabeti koguduses.
- 1.04.1999–1.04.2000. Lääne praostkonna sekretär.
- 2000–2018. Alguses Kõmsi, hiljem Virtsu koolis õpetaja.
- 2003–2012 Hanila koguduse praktikant, vikaar ja õpetaja, 2012. aastast hooldajaõpetaja.
- 2006–2012 Karuse koguduse hooldajaõpetaja.
- 2009–... Varbla koguduse hooldajaõpetaja.
- 2012–... Kullamaa koguduse õpetaja.
- 2012–2018 Piirsalu koguduse hooldajaõpetaja.
- 2013–... Kirikukogu 29. ja 30. koosseisu liige.
- 2017–... EELK revisjonikomisjoni liige.
- 2017–... Kaitseliidu Lääne maleva kaplan.
- 2018–... Mihkli koguduse hooldajaõpetaja.
- 2018–... Pärnu Raeküla kooli ajaloo- ja ühiskonnaõpetaja, klassijuhataja.
- Hobid: muusika, fotograafia, kirjandus, mälumäng.
- Abielus Monika Tammsaluga.

eakalt koguduselikeilt. Nad on näinud sõda ja olnud küüditatud, läbi tulnud eluraskustest. Kui kuulad neid ja suudad järeldusi teha, on neilt palju õppida. Eriti aukartustäratav on, et selle tarkuse ja elukogemuse juures võtavad nad mind kui oma õpetajat, kuigi võiksin olla neile lapselaps. See õpetab alandlikkust, kutsub korrale, ei lase upsakaks minna.

Kui tavaline see on, et ühel inimesel on teenida neli kogudust?

Ei tea, aga mingi rekord see ei ole, seda hoiavad praostid. Kui õpetaja ära läheb ja kohe ei leita uut, määrab konsistoorium hooldajaõpetajaks praosti. Palju kogudusi pole olnud minu taotlus, nii on lihtsalt läinud.

Kuidas kooliõpetaja ja vaimuliku tööga toime tulla?

Nädala sees olen koolis, vaimulikutoo jääb nädalalõppudele. Kui on suured kirikupühad, siis on

rohkem teenistusi. Laupäeviti on enamasti matused, neid on rohkem kevadel ja sügisel. Suviti tuleb ette ristimisi ja mõni lauluski. Kodukülastusi teen võimalust mööda.

Kohustustest päris vaba nädalavahetust mul ei ole. See paneb mõtlema ja kutsub korrale. Sellises rattas elu käib mul eelmise aasta detsembrist, mil pidime perega kolima Pärnusse.

Miks?

Enne elasime Virtsus, aga abiakaasal koondati lasteaias töökoht ja minul jäi Virtsu koolis tunde vähemaks – lapsi on vähe. Pidime elukohta vahetama. Nõnda see lumepall veereb: vald jäi ilma kahest palgatöolisest, lasteateed kahest lapsest ja nendega ei saa arvestada ka Virtsu kool.

Mida te Raeküla koolis õpetate?

Olen ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja ning 6.c/7.c klassijuhataja. Mul on väikeklass, kuus haridusliku erivajadusega poissi. Koolis on kaks ajalooõpetajat, minul on 6., 7. ja 9. klass.

Põhikool on õpetajale üks raske töökoht, kuidas hakkama saate?

Olen 20 aastat õpetaja olnud, saan hakkama. Kui tulnuks algajana suurde linnakooli, siis olnuks küll raske.

Kuidas koolis kirikuõpetaja peale vaadatakse?

Tuleb ette küsimusi, et kas ma tõesti usun. See on hea küsimus, püüan vastata nii, et küsijal tekiks usu vastu huvi.

Olete kandideerinud Tallinna toomkoguduse ja Pärnu Eliisabeti koguduse õpetajaks. Miks?

Toomkogudusse kandideerisin uudishimust. Oli naiivne loota, et võidan. Pärnus kandideerisin, sest koguduse poolt tuli kutse. See on minu kodukogudus, seal mind mäletati ja oodati. Kaalukauss jäi tasavägiseks. Kaotasin praostile ja hooldajaõpetajale ühe häälega. Muidugi oli valus.

Kas jääte nelja koguduse juurde või püüdate edasi?

Minu eriline soov pole teenida nelja kogudust, nii on kujunenud. Eks elu näita, inimene

peab plaani, Jumal juhatab. Iga asi omal ajal ja kui on õige hetk. Olen tänulik kogudustele, kes on mind vastu võtnud ja minuga leppinud, kellega olen saanud oma vaimulikuteed käia.

Kes on teie vaimulikud eeskujud?

Tiit Salumäe on olnud minu mentor ja õpetaja. Aasta praostkonna sekretärina kannab mind siiani, see oli hea kool. Tiit on karm õpetaja, aga igaüks, kes tahab saada vaimulikuks, peaks aasta tema käe all töötama. Vaimuliku teistsuguse palge on andnud mulle Leevi Reinaru. Usuteaduse instituudist on mind oma isiksusega mõjutanud Ove Sander, praegune rektor, toona pastoraalseminari juhataja.

Õppisite Pärnu muusika-koolis akordioni. Kas olete kirikus ka mänginud?

Muusikakooli ma ei lõpetanud, aasta jäi puudu, aga vahel võtan pilli kotist välja ja proovin. Kirikus ei ole mänginud, aga see on hea mõte!

Orelit olen kirikus küll näppinud, omaette. Üheski kooris praegu ei laula – pere, viis töökohta ja lapsed, keda on vaja viia ja tuua. Kolm last on juba oma elu peal, üks Austraalias, teine Tallinnas, kolmas Virtsus. Kaks on veel meiega, üks on kuue, teine neli.

Kui palju jääb praegu aega muudele hobidele?

Mälumängu teen, võistlen Pärnu linna õpetajate mälumängus Raeküla kooli võistkonnas. Esimese vooru panime kinni. Eks minu ala ole ajalugu ja usuteadus. Lugemise aeg on nii, et loen põhiliselt lastele ette, viimati „Bullerby lapsi“.

Teised temast

Kui Lembit tuli praostkonna sekretäriks, selgus peagi, et tegemist on püüdliku inimesega. Ta elas kantseleimajas ja see tähendas, et tal oli piiramata tööaeg – juba hommikul tõusess oli ta tööl.

Tal on suur töökoormus, aga ei ole kartust, et ta koorma all kokku kukub. Ta oskab päris hästi oma ressursi jagada ja vahendeid valida. Igal pool on küsimus selles, kuidas sa kaastööliisi leiad. Lembit on leidnud.

TIIT SALUMÄE
piiskop

EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNESE KOGUDUS

Kooli 6, Haapsalu linn, 90502 Läänemaa. Tel 473 7166, 473 7167, 528 0635, haapsalu@eelk.ee, http://haapsalu.ee.ee.
Koguduse õpetaja piiskop Tiit Salumäe, abiõpetaja Kristo Hüdsi, EELK vikaarõpetaja Kristel Engman, õpetaja abiline Teno Ilves, jutlustaja Kalle Jätsa. Juhatuse esimees Madis Kütt. IBAN EE81010602003965006 (AS SEB Pank), IBAN EE442200001120274032 (Swedbank AS). Kantselei avatud E, K, R kl 9–15. Jumalateenistus pühapäeviti kl 11 toomkirikus (teadete kohaselt Jaani kirikus), reedeti kl 9 hommi-
kupalvus Jaani kirikus. Elektrooniline kuukiri Johannese Sõnumid ilmub iga kuu 1. kuupäeval ja on kättesaadav koguduse kodulehel

Haapsalu koguduse kroonika 2019

19. jaan. Peaminister Jüri Ratas ja Haapsalu linnavolikogu esimees Jaanus Karilaid külastasid toomkirikut.

3. märts. Riigikogu valimised.

28. märts. Lääne praostkonna sinod. Praostiks valiti Kaido Saak, abipraosti kt-ks Küllike Valk.

31. märts. Tegevust alustas kogudusekool Karin Tederi juhtimisel.

13. aprill. Koguduse talgupäev.

24. aprill. Sõpruskoguduste kohtumine Turus.

1. juuni. Lääne praostkonna ja laulupäev Varblas. Osalesid koguduse koorid.

6.–8. juuni. Koguduse Toom- ja segakoori kontserdireis Petserisse ja Pihkvasse.

22. juuni. Koguduse koor osales laulupidude 150. aastapäeva tähistaval Tartu laulupeol. Kontserdi kavas oli ka Sirje Kaasiku „Sind ma tahan armastada“.

5–7. juuli. XXVII üldlaulupidu „Minu arm“. Osalesid koguduse Toomkoor ja segakoori esindus.

18. aug. Haapsalu linna 740. aastapäeva pidulik jumalateenistus, leer ja hõbeleer.

20. aug. Koguduse jalgrattamatk Pullapääle.

24. aug. Öhtupalvus Gospel Ridersi rühmaga.

6.–8. sept. Perelaager „Kirikuõõ ja linna juubel“.

12. sept. Kirikukontsert „Dona nobis pacem“. Eesti vaimulik rahvalaul. Organist Lea Salumäe ja Soome kirikumuusikute projektkoor.

20. sept. Paadipögenike 75. mälestuspäev Rannarootsi muuseumis ja toomkirikus.

2.–6. okt. Koguduse delegatsioon sõpruskogudustes Rendsburgis Saksamaal.

27. okt. Misjonipüha. Koguduse nõukogu koosolek.

2. nov. Hingedeaja palvus ja mälestusküünalde süütamine Haapsalu Vanal kalmistul.

15.–17. nov. Koguduse esindajad Turus noortefestivalil „Maata näkyvissä“.

30. nov. Advendiõhtu „Kaunimad jõululaulud“. Advendiküünla süütamine Lossiplatsil.

27. dets. Johannesepäeva kontsertaktus, koguduse teenetemärgi üleandmine.

Piiskop Hermann soovis 740 aastat tagasi, et Haapsalust saaks paik, kus tahetakse elada. Sedasama soovisid ka piiskop Tiit Salumäe ja linnaepea Urmas Sukles.

ARVO TARMULA

Haapsalu 740. aastapäeva tähistamine kulmineerus toomkirikus

LEHTE ILVES

Haapsalu 740. sünnipäeva tähistamise peasündmus oli pidulik jumalateenistus 18. augustil Haapsalu piiskoplikus toomkirikus, kus loeti jumalasõna eesti, soome, rootsi ja saksa keeles ning meenutati linna sünnilugu. Linna asutamine on vahetult seotud siinse toomkirikuga. Linnale pani 1279 aluse Saare-Lääne piiskop Hermann, Haapsalust sai ligi 300 aastaks Saare-Lääne piiskopkonna keskus. Loeti ette linna asutamise

dokument, mille mõtteid kasutasid linnaepea Urmas Sukles tervituskõnes ja piiskop Tiit Salumäe oma jutluses.

Linnapeana on Sukles enese sõnul lähtunud piiskop Hermannini soovist, et linnast saaks elupaik, kus tahetakse elada. Tiit Salumäe arutles oma jutluses, et kui tavaliselt nähakse müüre lahutajana, siis Haapsalu linnuse müürid on olnud kaitsvad. Salumäe juhtis tähelepanu, et iga inimene vastutab iseenda, oma lähedaste, kogukonna ja laiemalt kogu maailma ees.

Samuti rõhutas ta usaldust ja ustavust: „See on suur varandus, kui sul on ustav sõber, kellega muret või südameasju jagada.“ Seesama kehtib ka Jumala suhtes. Pidulikul jumalateenistusel teenisid kaasa Haaga koguduse õpetaja Heikki Nenonen ning õpetajad Peeter Paenurm, Arvo Orav ja Kristo Hüdsi, jutlustaja Kalle Jätsa ja Teno Ilves. Laulsid Haapsalu koguduse segakoor ja Toomkoor Lia Salumäe ja Sirje Kaasiku juhatusel. Muusikat tegid ka Merili Kisant viiulil ja Aura Alas harfil.

Ülla Parase fotoalbum näitab Haapsalut aja ja inimeste kaudu

ANNE VOOREMAA

Haapsalu linna 740. sünnipäeva puhul ilmus ajaloolase Ülla Parase koostatud raamat (fotoalbum), „Haapsalu. Aeg. Inimesed“, mis annab ülevaate Haapsalu värvikast ajaloost. Raamat on mõeldud laiale lugejaskonnale, eestikeelse kõrval on ka ingliskeelne tekst.

Ülla Paras uue raamatuga.

ARVO TARMULA

Fotoalbumis on tavalised Haapsalu inimesed segi kuulsate või kroonitud peadega ja see teeb vaatamise põnevaks. Igal fotol on oma lugu ja nende kaudu peegeldub linna ajalugu 1279. aastast alates, mil Haapsalust sai piiskopiriigi pealinn. Albumisse on pikitud Haapsaluga seotud inimeste tsitaate, mis koos fotodega moodustavad ilusa terviku.

Haapsalu koguduse Toom- ja segakoorist moodustatud koor esineb Lia Salumäe juhatusel Petseri Peetri kirikus.

ÜLLA PARAS

Töine kontserdireis Pihkvasse ja Petserisse

RITA PUIDET

Eesti Kiriku ajakirjanik

Nelipühi eel tegi Haapsalu koguduse koor kontserdireisi Petserisse ja Pihkvasse. Tartus liitus seltskonnaga kaks Eesti Kiriku ajakirjanikku – allakirjutanu ja Kätlin Liimets. Reisikorraldaja oli Lia Salumäe. Petseri piirkonnas ajalugu tutvustas Ülla Paras, oma tähelepanekuid jagas ka Eesti konsul Triin Parts.

Külastasime Irboskat, mille esmamainimise aasta on 859, linnuse ehitusajaks peetakse 14.–16. sajandit. Irboskaga ühealane on Pihkva (esmamainimine 903). Lembitu väed vallutasid Pihkva 1215 ja vabadussõdalased 25. mail 1919.

Pihkva jäi silma hästi hoitud ja hoolitsetud muinsuskaitseliste vaatamisväärsuste poolest. See oli tugevas vastuolus ajahambast puretud majadega Petseris. Uudistasime Jumalaema Uinumise peakirikut, mille pühitsemisega 1473 sai alguse Petseri klooster. Sealsetes liivakoobastes elasid varem erakmunga. Ivan IV hüüdnimega Julm tappis Liivi sõja ajal kloostriülem Korneliuse, ent kahetses oma tegu.

Eesti esimese iseseisvuse ajal elas Petseris nii palju eestlasi, et linna ehitati luteri kirik, mis pühitseti 1926. Rahvaloenduse andmeil oli 1934. aastal linnas eestlasi 54 protsenti, aastal 2002 aga vaid pisut üle ühe protsendi. Selline muutus annab tunda

nii kiriku juures kui ka linna surnuaial.

Konsul Triin Parts oli teinud ettepaneku koristada kiriku ümbrust ja töö läkski hooga lahti. Kui jõud hakkas palavuse käes raugema, kostis kirikust orelimäng: piiskop rõõmustas talgulisi kuningliku muusikaga. Konsuli palve kõigile gruppidele, kel Petserisse asja, on võtta temaga ühendust, et korraldada taas kiriku juures paaritunnine hoogtöö.

Kontserdireisil oli pearoll ikkagi laulul ja laulmisel. Koguduse Toom- ja segakoorist moodustatud koor andis Lia Salumäe juhatusel ühe kontserdi Pihkva baptisti kirikus ja teise Petseri Peetri kirikus. Pihkva väike kirik

sai rahvast täis ja üks kuulaja sõnas kõigi nimel, et kuigi laulusõnadest ei saanud aru, väljendus neis siiski Issanda Vaim. Ka Petseri kirik oli rahvarohke.

Kontserdireisi lõpetuseks kõlanud „Ta lendab mesipuu poole” ajal ütlesin minu kõrval istunud kunagisele koondu slaagri vangile, et laulupeol tõustakse selle laulu ajal püsti, mispeale ta võttis innustust ja laulu lõppedes seisis suur osa kuulajaid. Olime kogenud jumalarahva ühtehoidmist, laulu suurt väge ja üksteisest hoolimist. Olime laulnud Jumala kiituseks, palvetanud Maarjamaa eest ja andnud oma panuse, et Petseri luteri kirik võiks pälvida heatahtlikku tähelepanu.

9

Ligi 20 km pikkune matk Pullapää pangale lõppes Haapsalu raudteejaama juures.

ERAKOGU

Kristo Hüdsi viis koguduse rattaretkele

JANE MADI

Tavaliselt on 20. augustil, taasiseseisvumispäeval, meie koguduse ekskursioon, kuid tänava kogunes 16 inimest Jaani kiriku juurde, et abiõpetaja Kristo Hüdsi juhtimisel siirduda rattamatkale.

Pärast hommikupalvust saime Kristolt igauks mõtiskluseks sedeli vaimuliku loosungiga, misjärel võis retk alata. Esimese peatuse ja rühmapildi tegime Paralepa metsas Peetri kivi juures. Järgmine peatus oli baptis-

tide mälestuskivi juures, mis meenutab 1884. aasta ristimist külmal ajal jões. Sihtkohaks oli meil Pullapää pank, kus pidasime piknikku. Oli armas koos olla, mõtteid jagada ja arutleda. Tagasi sõitsime läbi endise Vene sõjaväe maa-ala. Teekonna lõpul nägime teel puhkavat vaskussi, kes tavaliselt end inimestele ei näita.

Ligi 20 kilomeetri pikkuse retke lõpetasime Haapsalu raudteejaamas. Osalejad arvasid, et võiks teine kordki veel kuskile sõita.

Kari Tynkkynen pälvis Haapsalu koguduse teenetemärgi

LEHTE ILVES

Haapsalu koguduse nõukogu tunnustas Lääne praostkonda ja kogudusi teeninud Kari Antero Tynkkyneni (pildil) koguduse teenetemärgiga.

9. veebruaril 1966 Sääminkis Soomes sündinud Kari Tynkkynen ordineeriti diakoniks Tallinna toomkirikus 6. augustil 1994. Pastoriks pühitseti ta 22. oktoobril 2003 Sambias, kus ta oli Aafrika evangeelse luterliku kiriku pastor.

Tynkkynen alustas oma vaimulikuteed Eestis Lihulas, kus oli diakon aastail 1994–1996.

Ridala ja Martna kogudust teenis ta 2005–2014.

Ta on pidanud praostkonnas leeritunde, korraldanud noorteõhtuid ja eakate teetunde, misjoniüritusi ja soomekeelseid jumalateenistusi.

Aastail 2014–2015 oli ta Paide koguduse õpetaja.

Praegu on Kari Tynkkynen Soomes Turu Miikaeli koguduse noortejuht, kuid EELK Misjonikeskus kutsub teda taas Eestisse misjonitööle.

Tynkkynen on pälvinud EELK tunnustusmärgi (2010) ja koostöömedali (2014).

Koguduse teenetemärk antakse üle püha evangelist Johannese päeval 27. detsembril Haapsalu toomkirikus. Kogudus annab teenetemärki välja 2003. aastast. Tynkkynen on teenetemärgi 18. saaja.

Piibel köögis

SIRJE JÄTSA

Meie koguduse kokkusaamised „Piibel köögis” on juba päris tuntuks saanud: tuleme kord kuus kokku, et pidada piiblitundi ja teha mõnd toitu, mis seostub piiblitunnis käsitletava teemaga. Eelmisel hooajal – sügisest 2018 suveni 2019 – oli meil läbiv teema naistegelased piiblis.

Veebruaris oli piiblitunni teemaks Saara, Aabrahami naine. See oli tema kõige tähtsam roll. Piiblis ei räägita Saarast kordagi kui iseseisvast, Aabrahamist lahus olevast naisest. Eelkõige seostub Saaraga kuulekus, kuigi ta vahel sai ka oma tahtmise. Ka uus testament seab Saara kristlastele kuulekuse eeskujuks.

Et Aabraham ja Saara on rahvaste esivanemad ja neist pärinevad Iisraeli rahva kunin- gad, siis otsustasime ka toiduks valmistada midagi kuninglikku.

Piibliaineline toit Saara auks, kuldne lõhekroon.

KRISTI AINJÄRV

Selleks sai kuldne lõhekroon.

Kuldne lõhekroon kaheksale

1 kg külmutatud lehttainast

1 suur porrulaug (õhukeste viiludena)

1 sl oliiviõli

1 sl hakitud värsket tilli

3 keskmist kartulit (hästi õhukeste viiludena)

200 g viilutatud suitsulõhet poole sidruni mahl

1 muna

maitsestamiseks soola ja pipart

Eelsoojenda ahi 200 kraadini.

Määri 23 cm läbimõõduga ahjuvorm võiga. Aseta pool lehttainast koogivormi põhja. Lõika teisest poolest üks viil ja lõika see kolmnurkadeks. Aseta tainakolmnurgad vormi servadesse, nii et iga kolmnurga üks nurb on ülespoole.

Prae porruviilud oliiviõlis pehme, maitsesta soola ja pipraga. Lisa hakitud till ja kuumuta veel mõni minut. Jaota porrulaug vormi põhjas olevale tainale. Maitsesta kartuliviilud soola ja pipraga ning aseta need porrulaugu peale.

Kõige peale pane suitsulõhe viilud, pigista neile sidruni mahl. Kata pirukas ülejäänud tainaga ja suru taina servad tihedalt kokku vormi servades oleva tainaga.

Tee taina peale mõned dekoratiivsed lõiked, määri pirukas lahtiklopitud munaga. Küpseta ahjus umbes 30–35 min või kuni pirukas on kohev ja kuldne.

10 Kogudusekool õpetab pühakirja lugema ja mõistma

KARIN TEDER

Selle aasta märtsist alustas meie kirikus taas kogudusekool. Aastail 2012–2015 olid selle eestvedajad Juha ja Anu Väliaho, kasutades Juha koostatud õppematerjale.

Mõte kogudusekooli taas ellu kutsuda tekkis veebruaris, kui piiblitunnis „Piibel köögis” ütlesid mõned osavõtjad, et tahaksid pühakirja paremini mõistma õppida ja osata õigesti palvetada. Et õppematerjal oli olemas, saime juba märtsist alustada.

Praegu käib koos kuus koguduse liiget. Kaks, kes kohapeal käia ei saa, õpivad iseseisvalt.

Tunni esimese poole pühendame kristliku usu kõige olulisematele õpetustele.

Teises pooles uurime süvendatult pühakirja, õpime tekstist vajalikku informatsiooni leidma, „raskeid” kirjakohti mõistma ja tõlgendama, leidma seoseid piiblitekstide vahel. Ühesõnaga omandame oskusi,

et Jumal võiks meiega oma sõna kaudu rääkida. Viimased minutid pühendame palvele ja palvetama õppimisele.

Kogudusekooli tunnid on üle kahe nädala neljapäeviti Jaanimajas kell 17.30.

Kokkusaamine kestab paari tunni ringis. Programmis on kokku 33 tundi, koos suvevaheajaga kestab kool 2020. aasta detsembrini. Lõpueksamit ei tule, aga kodused ülesanded käivad iga tunni juurde. Meiega saab igal ajal liituda, aga kuulama võib tulla ka ainult üht või mõnda tundi, kui teema tundub huvitav.

Siiani on olnud 12 tundi ja osalejate uss kasvamine on lausa silmanähtav. On tõusnud huvitavaid ja kristlikke tõdesid sügavalt puudutavaid küsimusi, mis näitab, et oleme õppinud vaatama pealispinnast sügavamale. Ees on veel 21 väga huvitavat tundi.

Teavet kogudusekooli toimumise kohta leiab koguduse elektroonilisest kuukirjast Johannese Sõnumid.

Perelaagri lapsed Haapsalu linnuses.

ERAKOGU

Perelaager pakkus uut ja huvitavat tegevust

SIRJE JÄTSA

Juba traditsiooniks saanud koguduse perelaager 6.–8. septembril oli seekord pühendatud Haapsalu 740. aastapäevale.

Lapsi oli rohkesti nii meie kui ka Ridala kogudusest. Lastega tegelesid meie abiõpetaja Kristo Hüdsi ja Ridala õpetaja Küllike Valk ning Jaanus Kõuts ja Sirje Jätso meie kogudusest. Huvitavat tegevust oli palju. Kirikuseikluse kaudu tutvusime toomkiriku ja Jaani kirikuga. Õppisime paelapumist ja tegime giidi saatel ekskursiooni linnusesse. Oli

ajatelje koostamine ja selle läbimine, klaasimaali töötuba ja aardejaht.

Õhtuoteks said lapsed proovida vana aja talulaste ja mõislaste magustoitu. Talulaste magustoiduks oli hapupiima-saia-pudi, mõislastel õunasupp vahukoorega. Õhtul küpsetasime lõkkel viinerit ja tokileiba. Enne õorahu oli veel öökino, vaatasime „Väikelinna detektiivi”, mis on tehtud Haapsalus.

Pühapäeval olime jumalateenistusel toomkirikus, kus andsime kogudusele ülevaate laagrist ja laulsime laagris õpitud laulu „Jeesus, muuda mind!”.

EELK HANILA PAULUSE KOGUDUS

Kase 2-1, Virtsu, Lääneranna vald, 90101 Pärnumaa, tel 553 0045 (hooldajaõpetaja), hanila@eelk.ee
Koguduse hooldajaõpetaja Lembit Tammsalu, juhatuses esimees Andrus Eilaste.
IBAN EE35200001120081940 (Swedbank AS)
Jumalateenistus kuu 1. ja 3. pühapäeval kl 15.30

Hanila kiriku vana orel väärib uuestisündi

LEMBIT TAMMSALU

Üle aastakümnete kõlab Hanila kirikus jälle Jumala kiitmise masin, pillide kuningas orel. Tegemist on väikese, Soome sõpradelt kingituseks saadud pilliga.

Hanila kiriku vana orel on ajalootormides kannatada saanud ja pillist on järel kolmveerand. Sellest hoolimata on kogudusel soov see pill, just Hanila kirikule kavandatud ja ehitatud orel, töökorda saada ja tuua kirikusse tagasi oma ajaloolisele kohale. Siis oleks Hanila kirik Läänemaa kirikute seas ainulaadne, kahe oreliga kirik. Milliseid suurejoonelisi musitseerimise võimalusi ja elamusi võiks selline olukord pakkuda, siis juba ka laiemal, üleriigilisel tasandil.

Kirjutatakse sellest seepärast, et öeldud ja kirjutatud mõtetel on võimalus teoks saada. Usun, et kui ajaloolise oreli elluäratamisest on huvitatud ka Lääneranna vallavalitsus ja ulatab kogudusele oma abikäe, võiks see mõte teostuda küll.

Muusika ühendab ja ülendab

LEMBIT TAMMSALU

koguduse hooldajaõpetaja

Suviti oleme ikka üritanud Hanila kirikus korraldada paar kontserti. Mõnel suvel on see õnnestunud, mõnel mitte.

Selle suve kontserdielamused olid aga eriti meelde jäävad, sest üle mitme aastakümne kõlas kirikus taas orelimuusika.

Esimest korda tegi Hanila kirikus häält Soome Pedersöre sõpruskogudusest kingitud väike orel.

28. juunil sai kirikus kuulata kaht oma ala meistrit: organist Kadri Ploompuu Tallinna piiskoplikust toomkirikust ja sopran Ludmilla Kõrts rahvusooperist Estonia. Nende esituses elustus vaimulik muusika mitmest ajastust ja mitmelt maalt: Bach, Verdi, Olsson, Jürme, Sink.

Kontserdielamust võimendas veelgi kiriku võrratu akustika. Oma võluga oli vastuolulisel moel ka ainult paarikümnehingeline kuulajaskond, sest tekkis hubane kammerlik meeleolu.

Kogudus tänab esinejaid – olete lahkesti Hanila kirikusse oodatud!

Ludmilla Kõrts ja Kadri Ploompuu Hanila kirikus. LEMBIT TAMMSALU

Samuti täname kirikumuusika liitu, nende eestvedamisel sai see kontsert teoks. Mul on hea meel, et kirikumuusika liidus mõeldakse väikeste maakoguduste muusikaelule ja saadetakse esinejaid ka kaugematesse paikadesse.

Teine muusikaelamus leidis aset 20. augustil. Taasiseseisvumispäeva missal teenis siis kaasa Martna koguduse koor Piret Leiuraa juhatusel.

Orelit mängis Hanila koguduse organist Anu Kurm. Liturgias teenisid Martna koguduse õpe-

taja Küllike Valk ja allakirjutanu.

Martna koguduse koor pidas n-ö muusikalise jutluse, andes tavapärase jutluse asemel kümme konnast vaimulikust laulust koosneva kontserdi.

Seekord oli kirikus kuulajaid viiekümne ringis ja hea meel oli näha, et pooled tulid ka armulauast osa saama.

Täna Martna muusikuid ja õpetajat Küllike Valku. Teie jagatud muusika ja sellesse kätkevad sõna ühendab hingi ning ülendab meeli. Olete ikka Hanilasse tagasi oodatud.

EELK KARUSE MARGAREETA KOGUDUS

Kinksi küla, Lääneranna vald, 90130 Pärnumaa, karuse@eelk.ee
Koguduse hooldajaõpetaja Kaido Saak, tel 5691 5347, diakon Meelis Malk, tel 502 1305.
Juhatuses esimees Elvira Saat, tel 5569 3821. IBAN EE2301060200645003 (AS SEB Pank)
Jumalateenistus kuu 1. ja 3. pühapäeval kl 14

Karuse kogudusel oli varasemaga võrreldes rahulik aasta

MEELIS MALK

koguduse diakon

Kui neljal viimasel aastal on olnud Karuse koguduses hulk ettevõtmisi ja ehitamist, siis tänavu on elu läinud rahulikumalt.

Päris ehitamata pole me aga ikka saanud. Kui Jumal lubab, saame jõuluks Eesti väikseimale roosaknale – Juhan Kilumetsa andmeil – ette uue raami koos vitraažidega. Uus raam on vana identne koopia. Midagi erakor-

Duo Ruut Karuse kirikus.

AADAM KAARMA

ralist tänavu koguduse elus ei juhtunud. Korraliste jumalateenistuste kõrval pidasime surnuaiapähi ja aastaaegade vahetusel juba traditsiooniks saanud pööripäevapalvusi.

Kirikus oli neli kontserti ja viies tuleb aasta viimasel päeval. 16. juunil oli pärast jumalateenistust „Pööriöö” kontsert, musitseerisid Marek Sadam ja Tõnu Laikre.

14. juunil tähistasime palvusega karusepäeva, selle järel sai

kirikus kuulata orelikontserti, mille andis Violetta-Viktoria Haletskaia.

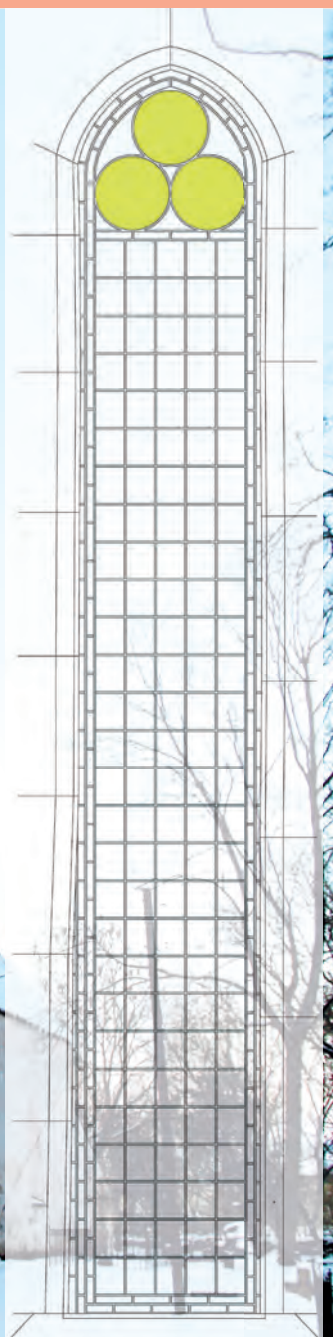
13. oktoobril esines folkan-sambel Duo Ruut (Ann-Lisett Rebane ja Katariina Kivi). 6. novembril oli organist Toomas Trassi kontsert „Hingede aeg oreliga”. Tulekul on juba harjumuseks saanud kontsert 31. detsembril.

Loodame, et uus aasta tuleb tegude rohkem ja saame rõõmutada koos suure Loojaga meie koguduse tegemiste üle.

EELK KIRBLA PÜHA NIKOLAUSE KOGUDUS

Kirbla, Lääneranna vald, 90201 Pärnumaa, tel 511 8419 (hooldajaõpetaja), kirbla@eelk.ee, www.eelk.ee/kirbla
Koguduse hooldajaõpetaja Illimar Toomet, juhatuses esimees Maie Rein
IBAN EE052200001120113326 (Swedbank AS), IBAN EE581010602016036003 (AS SEB Pank)
Jumalateenistus kuu 1. ja 3. pühapäeval kl 15

URMAS LAURI / JOONIS

Kogudus valis nõukogu

ILLIMARTOOMET

Kirbla kogudus, Eesti üks väiksemaid, valis 5. mail nõukogu.

Konsistooriumi loal võib kogudus nõukogu ka valimata jätta ja lasta selle ülesandeid täita täiskogul. Selliseid kogudusi on EELKs ligi 50. Peaaegu pooled neist kuuluvad Lääne ja Saarte praostkonda, kus juba ajalooliselt on olnud üsna väikesed kogudused. Viimastel aastatel avaldab sellele üha suuremat mõju ka linnastumine.

Ehkki ka Kirblas tuldi aastaid toime nõukoguta, tõi see kaasa juhtumeid, kus täiskogu koosolekule kogunes vaid paar-kolm inimest. Küllap soodustas seda asjaolu, et täiskogu saab otsuseid teha ka siis, kui kohapeal on vaid kaks inimest. Nii mõnigi võis lüüa käega: „Ah, seekord ma ei lähe, saadakse hakkama ka minuta.”

Nõukogu puhul on aga selge, et igatühe kohalolek on vajalik, muidu jäävad tähtsad otsused tegemata. Kirbla koguduse nõukogu valiti seitsmeliikmeline: Karin Filippova, Marju Filippova, Marge Leever, Angelika Puda, Helve Puda, August Rein ja Maie Rein. Niisama palju liikmeid kuulub ka täiskogusse. Koguduse hinged kirjas on 50 inimest.

Nõukogu liikmelt eeldatakse aktiivset osalemist koguduse elus. Tegelikult kehtib see aga kõigi ristitute kohta: osaleda regulaarselt jumalateenistusel, toetada oma annetuste ja vabatahtliku tööga koguduse tegevust ning elada ristiinimesena ligimeste keskel.

Järgmised üldkiriklikud valimised algavad 2020. aasta lõpul.

Kirbla kiriku keskaegsesse kiviraami tuleb nimipühakut sümboliseeriv vitraažaken.

Püha Nikolause vitraaž

ILLIMARTOOMET

koguduse hooldajaõpetaja

Juba paar aastat kestnud kiriku akende korrastamine tõi kaasa üllatuse: selgus, et hoone lõunakülje keskmine, kõige kitsam aken asetseb esialgses keskaegses kiviraamistuses.

Kiriku teised aknad on ilmselt hiljem laiemaks ehitatud ja alget raamistust säilinud ei ole. Sellise leiu vääriliseks tähistamiseks ot-

sustati panna kiviraami sisse uus, tinarraamis väikeste ruutudega aken. See lõi võimaluse paigutada sellesse ka vitraaž.

Akna ülaosa hakkavad ehitama kiriku nimipühakule Nikolausele viitavad kolm kuldset kera. Need osutavad legendile, mille kohaselt päästis püha Nikolaus ühe vaese perekonna kolm tütart häbistamisest, heites kolmel järjestikusel öhtul nende kodu aknast sisse väikese koti kullaga. See kingitus

päästis perekonna vaesusest ja lubas tüdrukud väärilt mehele panna. Sellest pärimusest on alguse saanud ka komme teha jõulukinke, kuid mõnelgi maal ei too kinke mitte jõuluvana, vaid hoopis püha Nikolaus.

Vitraaži valmistamisega seotud kulud kaeti Kaido Picheni abiga, kes palus oma juubelisünnipäeva puhul teha kinkide asemel annetus Kirbla kiriku akende korrastamiseks.

EELK KULLAMAA PÜHA JOHANNESE KOGUDUS

Kullamaa, Lääne-Nigula vald, 90701 Läänemaa, tel 553 0045 (õpetaja), 554 8813 (juhatuse esimees), kullamaa@eelk.ee, <https://eelk.ee/kullamaa>. Koguduse õpetaja Lembit Tammsalu, juhatuse esimees Ants Lipu, tel 527 3594. IBAN EE881010602003964007 (AS SEB Pank). Jumalateenistus igal pühapäeval kl 11

Kiriku tornikuul ja -rist pidasid vastu 150 aastat

Kirik saab uue tornikuuli ja see pannakse koos vana ristiga torni tippu tagasi.

LEMBIT TAMMSALU

LOIT LEPALAA

Kullamaa kultuurijuht ja koguduse liige

13. sajandi lõpuveerandil valminud Püha Johannese kirik, vanim tänini säilinud ehitist, on saanud Kullamaa sümboliks. Pühakoda oma imposantsete müüride, akende ja tornikiivriga oli aastasadu meie vanima haldusüksuse – kihelkonna – keskus.

Mõõtmeilt on kirikuhoone muljetavaldav ja kuulub Eesti suuremate maakirikute hulka. Esialgu polnud kirikul ei kuuli ega ristiga kellatornikiivrit. Palju hilisem on ka altar, mille valmistas Kullamaa tiser Otto Liiv 1868. aastal. Altaripildi „Kristus ristil“ ostis kogudus maalikunstnik Carl Sigismund Waltherilt.

Kiriku 47 m kõrgune kellatorn valmis 1869. aasta kesk-suveks. Torni paekivist osa, ehitusaasta 1866, on 30,6 ja tornikiiver ise 16,4 m kõrge.

Kellatornis on kaks kella. Suur kell löögiringi läbimõõduga 107 cm valmistati Moskvast Smaginini valukoja aastal 1867. See kaalub 38 puuda 4 naela ehk 620 kilo. Kell, mis saabus Kullamaale 1871. aasta sügisel ja seati torni üles järgmise aasta kevadpühiks, maksis koos veoga 650 rubla. Olgu märgitud, et üks hea lüpsilehm maksis tollal 60 rubla.

Väike kell on aastal 1828 valatud Tallinnas Malmbergi valukoja ja Kullamaale üles seatud 1868. Kell paikneb kiigel ja praostõttu kella ei helistata.

Tornikiivri tippu ehib metallist kuuliga rist, mis paigutati sin-

na torni valmimise suvel 1869. Varasuvel 1932 leiti tornikiivri remondi ajal tipus asuvast kuulist kapsel, milles oli tornikiivri ühe ehitaja Voldemar Thomsoni kiri.

Kirja sisu lühendatud kujul oli selline: „Aastal 1869 juulikuul 19. päeval. Tahan mina mõne sõna selle aasta ajast kirjutada. Mis kõige enam tähele panna, et nüüd 2 aastat järjest ikka väga vaene vilja kasv ja selle läbi kibe nälg oli ja rukki tšenter 12–13 rubla maksis. Kartul tünder 21/2 rubla, odra ka 12–13 rubla maksis ja palju ja mitmesuguseid tõbesid oli (kõhutõbi, soetõbi, rõuged, vistri tõbi ehk sarlakid), 27 surnut sai ühe pühapäevaga Kullamaa kiriku aeda maetud ja inimesed kippusid ja läksid ka selle nälja pärast siit Eestimaalt Venemaale

ja kõige enam Kaukasusse. Nälga ja häda ja loomade haigust ja surma oli väga palju. Kõik selleaegne elu oli täis häda. Seda nuppu on teinud Päri vallast, Loosi peres meister Karl B Leimann, Karl Pifling, Jüri Habermann ja Jüri Einberg. Head tervist tuleva põlve rahvale soovides lõpetan mina oma kirja, ehk meie küll muld ja põrm oleme, kes teile seda mälestuseks jätame. Siis võib see kiri teile meiteid haua põhjast meelde tuletada.”

150 aastat püsinud Kullamaa kiriku tornikiivri kuul ja rist võeti maha tänavu 5. aprillil. Kuuli kahjustused olid nõnda suured, et tuleb täiesti uus teha. Torni kiivri rist saab värskenduskuuri. Kui töö tehtud, pannakse uus kullatud kuul ja rist oma kohale torni tippu tagasi.

Tornikuuli ja -risti taastamise toetajad lähevad ajalukku

LEMBIT TAMMSALU

koguduse õpetaja

Rändmeistri meistrimehed võtsid 5. aprillil Kullamaa kiriku tornist alla 150 aastaga avariiliseks muutunud tornikuuli ja -risti. Viimase suure sõja ajal oli kuuli ja risti pihta märki lastud.

Vihmavesi pääses kuuli sisse ja rooste oli oma töö teinud. Kui kuul alla võeti, selgus, et sellest on alles ainult umbes pool.

Rändmeistris tehakse nüüd uus kullatud kuul ja restaureeritakse rist. Kui kõik läheb ladusalt, pannakse juba eeloleval suvel kuul ja rist tagasi kiriku torni.

Kogu töö läheb aga päris kalliks ja kogudus üksi arvet tasuda ei suuda.

Loodame riigieelarvest eraldatavale toetusele.

Ka kõik head inimesed saavad oma nime ajalukku kirjutada, annetades kuuli ja risti restaureerimise heaks.

Iga väiksema annetuse on teretulnud. Suurema annetuse teinute nimed jäädvustatakse mälestustahvilil.

Annetuse saab teha koguduse arvelduskontole EE881010602003964007 SEB Pangas, selgituseks palun kirjutada KELLATORN.

Lihula koguduse selle aasta üks märksõnu on toredad külalised. Küläs käisid nii vanad tuttavad, keda polnud kaua kohanud, kui ka uued sõbrad. Neid oli Peterburist Ameerikani. Kirik oli kogu suve igal päeval hommikust õhtuni turistidele avatud ja külalisraamatusse jäi neist mitukümmend lehekülge häid soove ja palveid. Pildil on delegatsioon Soome sõpruskogudusest Kärköläst.

KAIDO SAAK

Mälestuskilde ühest pikast teest

KAIDO SAAK
koguduse õpetaja

14

Lihula kiriku vastas üle tee asub üks kolme korrusega maja. Igal pühapäeval, kui kirikusse lähen, tervitab selle maja esimese korruse aknal mind koguduse üks eakamaid liikmeid Johanna Holtsmann. Tuleva aasta 25. veebruaril võib ta Looja armust tähistada 95. sünnipäeva. Suur osa oma pikast teest on tal seotud selle maja ja Lihula kirikumõisaga, mis asus varem selles paigas.

Oli 1943. aasta 1. mai, kui Johanna noore neiuna asus tööle kirikumõisa maadel tegutsenud Lõuna-Lääne-maa aiandus-mesindusühingu aiandis, mis paiknes praeguse lasteaia kohal. Kodutallu Vagivere Tambile oli sõjaaja seaduste järgi ette nähtud 3,5 inimese tööjõud. Rohkem olla ei tohtinud ja nõnda pididki Johanna ja õde Salme leidma töökoha mujalt.

Johanna tuli Lihulasse ja sai hea tuttava Koka Miina soovitusel aiandisse tööle. Miina juures tolaeagse Kiriku tänavas (praegu Vee) leidis ta esialgu ka peavarju.

Aiandis kasvatati eluks vajalikku kapsast-kaalikast lilletaimedeni. Koht oli väga ilus ja hoitud.

KAIDO SAAK

Lihula kirik paistab koguduse ühele vanemale liikmele Johanna Holtsmannile koduaknast kätte.

Koguduse kauane õpetaja Otto Luberg elas oma perega veel kirikumõisas. Kord paluti Johanna kirikumõisa tube koristama. Sellega läks terve pikk päev vaevanägemist, sest maja oli tõepoolest suur. Õpetajapere eluruumide kõrval olid seal ka leerisaal, koguduse kantselei ja muud kirikumõisa majandusruumid. Hiljem, kui maja oli väikeseks korteriteks jagatud, elas seal ühel ajal korraga isegi 11 peret.

Õpetaja peres kasvas peale nende oma poja Otto ka abikaasa õepoeg Jaan. Poisid olevat olnud parajad marakratid ja proovinud vahel õues hane seljas sõita. Sellele järgnenud õpetajaproua manitsused.

Kuigi osa valdusi oli kirikult juba ära võetud, oli majapidamine siiski suur. Oli mitu suurt lauta, kus peeti loomi, ja oli ka hobusetall.

Ajad olid ärevad ja olud muutusid kiiresti. Järgmisel, 1944. aasta suvel tegutses kirikumõisas lasteaed. See ei saanud toimida kuigi pikalt, sest sügisel tulid venelased ja majja said korterid Nõukogude ohvitserid. Ka õpetaja Luberg perega pidi lahkuma.

Sõjaväelasi jäi Lihulasse päris hulganisti aastateks. Kohalike neidude seas tekitas nende tulek küll elevust, kuid niigi kasinad elutingimused muutusid kohalikele veelgi kitsamaks. Oma tuba jäi paljudele unistuseks, hea, kui soojas toas oli voodikoht. Noorus on ilus aeg oludest hoolimata ja nõnda osati ka neil aegadel elust rõõmu tunda.

Aiandus-mesindusühingu aiand lõpetas oma tegevuse sügisel 1949. Maad jagati ümbruskonna elanikele aiamaadeks, kuni siis aastakümneid hiljem kerkis samasse paika sovhoosi lasteaed.

1958. aastal sai Johanna pere kirikumõisa majja endisesse sõõgituppa oma korteri. Nagu juba mainitud, oli maja neil aastail väga tihedalt asustatud, aga kirikuõpetajat elanike seas neil aegadel mõistagi enam polnud.

1972. aasta augustis koliti maja tühjaks. Tolleaegse sovhoosi direktori ettevõtmisel lammutati kirikumõis. Juba järgmise aasta oktoobripühadeks oli uus kõigi mugavustega maja püsti ja seal keskmise trepikoja esimese korruse korteris elab Johanna sellest ajast siiani.

Tervise tõttu Johanna viimastel aegadel enam kirikusse ei saa, aga kirik on temale vajalik olnud kogu elu. Vanematekodust Vagivere Tambilt sai ta kaasa elutarkuse, et tubli töö ja usk Looja hoidmisse on need, mis elus igast olukorrast välja aitavad. Jõulukirik on kuulunud pere traditsioonide juurde ka neil aegadel, mil seda tõsiselt pahaks pandi.

Johanna on olnud väga mitmesuguste aegade tunnistaja. Pika elukogemuse põhjal võib ta kinnitada, et praegune aeg on meil siin Eestis väga hea ja selle eest on põhjust Suurele Loojale tänulik olla!

Me ei saa valida endale aega, kuid me saame otsustada, mida aeg meiega teeb. Johanna on säilitanud rõõmsa meele kõigile katsumustele vaatamata. Soovime talle palju jõudu ja tervist, et need säravad silmad seal aknal veel hulk aastaid kirikulisi saadaksid.

13. oktoobri jutuaajamise põhjal

EELK LÄÄNE-NIGULA PÜHA NIKOLAUSE KOGUDUS

Nigula tee 1, Lääne-Nigula vald, 90807 Läänemaa, tel 479 6658, laane-nigula@eelk.ee, www.eelk.ee/laane-nigula
Koguduse õpetaja Leevi Reinaru, juhatuse esimees Tiina Võsu, diakon Lev Lekarkin, õpetaja abilised Joel Reinaru ja Margus Pootsmaa. IBAN EE491010602004146002 (AS SEB Pank)
Jumalateenistus pühapäeviti kl 12

Leevi Reinaru (vasakul) ja Gospel Ridersi president Tapio Kyllonen Soomes Lietos hooaja avamisel.

Kristlikud motomehed on ustavad ja sõnapidajad

LEEVI REINARU

koguduse õpetaja

Tänavu oli mul kaks toredat ettevõtmist koos mootorratturitega: mais käisime Gospel Ridersi hooaja avamisel Soomes ja augustis olid Soome sõbrad meil külas Läänemaal.

Rattahooaja avamine oli suurüritus Turu lähedal Lietos, koos oli 1500 tsiklimeest. Peeti ühine jumalateenistus, väiksema seltskonnaga osalesime piknikul.

Haapsalus oli augustis aga ligi 30 Gospel Ridersi liiget. Tegime ringi peale Nõvale ja Rooslepale, külastasime Haapsalu toomkirikut ja saime pühapäeval osa jumalateenistusest Lääne-Nigulas. Tallinna poole sõites tutvuti Laitses Lootuse küla ja sõpradega.

Jumala kõnet me alati kohe ei mõista, kuid teda usaldades ja talle kuuletudes saame aru, mida on tal meile öelda. Mulle

jäi meelde jumalateenistusel kuulnud lugu ühest soome motosõbrast, kes oli koos kaaslastega teel suurele kokkutulekule Inglismaal, aga Taanis ta kukkus, pidi sõidu lõpetama ja koju tagasi pöörduma. Miks pidi seekord nii minema, oli tal üks küsimus paljudest. Kui ta aga koju Soome oli jõudnud, sai ta aru, et kõik oli korraldanud hea Jumal. Mehe abikaasa seisukord haiglas oli ootamatult väga raskeks muutunud. Koju naasnud abikaasa sai olla oma naise kõrval tema viimseil hetkil.

Üks imetabane lugu juhtus aga Lääne-Nigulas ja see räägib, kui sõnapidajad on motomehed. Ühel suve lõpu pühapäeval kohtasin meie kiriku juures võõrast mootorratturit. Vaatasime koos kirikut ja siis tema uhket sõiduriista Triumphi. Sain teada palju huvitavat mootorrataste ajaloost, aga see polnud veel kõik.

Lugu oli nii, et võõra motomehe tädi oli teda oma eluajal

kirikusse kutsunud. Tema lubas tädile, et siis tuleb, kui Lääne-Nigulas on motomehest kirikuõpetaja. Tädi oli juba Jumala juures ja mehel lubadus täitmata, meelestki läinud.

Suvel, kui mees nägi „Aktuaal- ses kaameras“ uudist Gospel Ridersi käigust Läänemaal, meenus tädile antud lubadus. Vaat nii täidavad motomehed oma lubadused!

Gospel Ridersi ühendus on loodud Soomes 40 aastat tagasi ja sellesse kuulub ligi tuhat mootorratturit. Samasugune kristlike tsiklimeeste ühendus on ka Jeruusalemmas, Hispaanias ja Eestis.

Meil, Gospel Ridersi liikmel on kombeks öelda, et meil on kahakordne vabadus. Jeesus on meid vabastanud ja meil on ka mootorratturi vabadus, sest meid ei piira ei autoraamid ega seinad.

Meie ühenduse kõige suurem aastapäev on MOJ. See tuleb ingliskeelsest väljendist *message of joy* (e. k rõõmusõnum).

Kroonika

13. jaan. Osaleme Soomes Raahes uue peaõpetaja Harri Joensuu ametisse seadmisel.

31. jaan. Lääne praostkonna konverents.

2. veebr. Tartu rahulepingu aastapäeva tähistamine koos Lääne-Nigula vallaga.

17. veebr. Koguduse nõukogu koosolek.

24. veebr. Eesti Vabariik 101. Misjonikoori kontsert.

7. märts. Lääne-Nigula valla ja EELK koguduste ümarlaud.

31. märts. Misjonitund, Sten Fred Pöder jagas reisimuljeid Sambia Enfyse kogudusest.

21. apr. Soome Espoonlahti koguduse noored meil külas.

4. mai. Talgupäev kirikuaias.

9. mai. Valla ja koguduste ümarlaud.

12. mai. Pannkoogihommik noortele peredele.

19. mai. Soome Espoonlahti koguduse koor Navichorus meil külas.

1. juuni. Lääne praostkonna päeval ja laulupäeval Varblas.

2. juuni. Leeripüha, Lääne-Nigula lipuväljaku ja lippude õnnistamine.

9. juuni. Ristimisüha, jutlustas Soome Espoonlahti peaõpetaja Jouni Turtiainen. Tallinnas anti talle üle EELK koostöömedal.

14.–16. juuni. Noored suurlaagris Nuutsakul.

2. juuni – 25. aug. Teeliste kiriku projekt.

23. juuni. Läänemaa maakaitsepäev Lääne-Nigula ausamba juures.

11. aug. Ristimisüha.

25. aug. Rootsi Hakarpi kogudus külas, Gospel Ridersi liikmed jumalateenistusel.

15. sept. Höbeleeri jumalateenistus.

28. sept. „Maal elamise päeval“ korraldasime kirikuseikluse.

13. okt. Lõikuspüha. Koguduse koosviibimine, külaline Jarmo Makkonen.

20. okt. 30 aastat sõprus-suhteid Raahes kogudusega, külas peaõpetaja Harri Joensuu ja suurem rühm Raahest.

27. okt. Misjonipüha, jutlustas misjonär Tero Ruotsala, orelimäng õpilastelt.

9. nov. Talgupäev kirikuaias.

1. det. Advendiküünla süütamine, muusika EZMA lauljailt ja muusikuilt.

5. det. Valla ja koguduste ümarlaud.

12. det. Külas peapiiskop Urmas Viilma.

15. det. Kontsertjumalateenistus, segakoor Sonore, koguduse koosviibimine.

19. det. Diakooniatöö jõululõuna koos valla esindajatega.

Sõprussuhted Raahe ja Lääne-Nigula vahel on kestnud 30 aastat

Sünnipäevatoriti lõikavad lahti Pekka Kauppila ja Heikki Mutso, kes olid 30 aastat tagasi sõprussuhete alguse juures.

MARI-KARINA HILTUNEN

TIINA VÕSU

Pühapäeval, 20. oktoobril tähis-
tasime Raahe ja Lääne-Nigula
koguduse 30 aastat kestnud
sõprussuhteid.

Jumalateenistusel oli pealitur-
g õpetaja Leevi Reinaru, jutlustas
Raahe koguduse peaõpetaja Harri
Joensuu, laulsid Raahe noored,
meie ansambel Doxa ja Samuel

Reinaru. Kaasa teenisid Tuula
Kaisa Mustonen, Raija Kanamäki,
Tapio Hiltunen ja Petri Tervo.

Kas 30 aastat on pikk või
lühike aeg? Kui meenutada al-
gusaegu, siis oleks see nagu alles
olnud, kui Soomest tulid Raahe
koguduse töötajad Lääne-Ni-
gulasse ja aitasid alustada kogu-
dusetööd. Jagati teadmisi, kuidas
pidada pühapäevakoolitunde,

kuidas teha noorte- ja diakoonia-
tööd, mis võimalused on saada
korda ja soojaks kogudusele
tagastatud vana pastoraat.

Palju on aastatega muutunud,
inimesed on vahetunud, aga
koostöö on jätkunud. Võime olla
tänujulid, et meie koguduse elu
on mitmekesine ja tegus, et kirik
ja tööruumid on korras ja soojad.
Osa sõpru, kes toona meile appi

tulid, on juba taevakodus, paljud
olid sel pühapäeval oma kodus
Raahe, olid mõtetes ja palvetes
meiega, sest ei jaks enam reisida.

Meenutada oli palju. Rõõmu
tegi, et 20 noort, kes olid reisil
kaasas, tahavad jätkata sõprus-
suhteid ja juba suvel tuleb ühine
leerilaager. Ilusa päeva lõpetasime
ühises kohvilauas 30 koostööaas-
ta sünnipäevatoriti ümber.

16

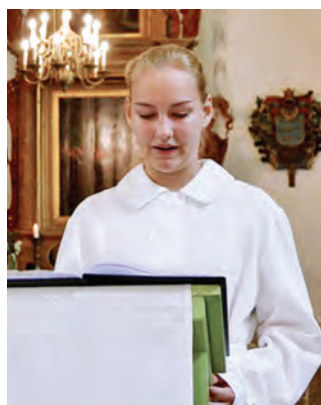
EELK MARTNA PÜHA MARTINI KOGUDUS

Martna, Lääne-Nigula vald, 90601 Läänemaa, tel 5809 3633 (õpetaja).
Koguduse hooldajaõpetaja Küllike Valk, juhatuses esimees Anu Huusi.
IBAN EE051010602003962009 (AS SEB Pank)
Jumalateenistus kuu 1. ja 3. pühapäeval kl 13

Leeripüha pärast kuueaastast pausi

KÜLLIKE VALK
koguduse hooldajaõpetaja

Mullu oktoobri lõpus võtsime
Martna noored kokku, saime pa-
rasjagu bussitäie ja sõitsime külla
sõpruskogudusele Muuramele
Soomes. Sättisime oma mineku
nii, et saime osa võtta Muurame
noorteõhtust. Noortele omaselt oli
suur rõõm ühiselt veedetud ajast,
vestlemisest, muusika kuulami-
sest, mängimisest. Mängud olid
tuttavad: laua- ja seltskonnamän-
gud, et üksteist paremini tundma

**Kaisa Rämman, kuue aasta järel
esimene leerilaps.** AIRE ALJASTE

õppida ning kaotada nähtamatuid
müüre inimeste vahelt.

Meie noored olid hämmin-
gus ja küsisid: „Kas nad on kõik
kristlased?“, „Kas nad tõesti pal-
vetavad?“ Hämmingust kasvas
uudishimu, uudishimust usaldus.
Talveks olid meie noored ennast
juba kirja pannud kirikunoorte
talvapäevadele ja Kaisal jätkus
huvi ka leerikursuse vastu. Nii
moodustuski leerikursus, küll
ainsa õppuriga, kuid seda suu-
rem oli rõõm. Koguduses ei
ole leerilapsi olnud kuue aasta

jooksul. Tänu olgu Jumalale iga
inimhinge eest ja seda ainsat tu-
leb hoida nagu suurimat aaret.

Kevadel pidasime leeripüha
koos emadepäeva ja kevadlaa-
daga. Noorte rõõmuks kutsu-
sime laadale Põltsamaa noorte
rokkbandi The Last Weekend.
Leeripüha aitas pidada Tallinna
Kaarli koguduse naiskoor, kes
andis pärast jumalateenistust
ka südantsoojendava kontserdi.

Õnnistust leerilapsele ja kõi-
gile noortele oma elu sisukaks
elamiseks!

ERAKOGU

Inglsild sai uued tiivad

KÜLLIKE VALK

Martna põhikooli noored Harry Soo ja Hendrik Rämman tegid õpetaja Kaarel Padu juhendamisel Rannamõisa sillale uued käsipuud.

Silla, mis jääb koguduse maale kiriku ja kooli vahele, taaspühitses kogudus 16. juunil.

Aitäh kõigile osalistele, Hardo Söderholmile ja osavallale toetuse eest.

ERAKOGU

Õpetaja Külle Valk palub silda õnnistades, et see inglisillake ühendaks kaldaid ja lühendaks teed kirikusse.

Kui laagrisse saabus džembemeister Siim Koppel, täitus õu krõbina ja kolina, põrina ja tärinaga.

Martna laste hoogne suvelaager Rõudes

KÜLLIKE VALK

Oodatud ja igatsetud suvelaagri pidasime tänavu 17.–18. juulil Rõude külamajas. Tuldi üksi ja hulgakesi, lapsi oli vanuses 2–12 aastat kokku 27.

Ilma arvestades oli plaanis paiksem tegevus. Õhtul meistersidid lapsed lillepottidest džembesid ja papptorudest marakaid. (Džembe on Aafrikast pärit käsitrumm, marakas aga löökpill,

milles kõrisevad seemned.) Käis ka hoogne ettevalmistus järgmise päeva džembe õpitoaks.

Külamaja suures saalis kohtuti samal ajal virtuaalreaalsusega. Haapsalu noorte huvikeskuse Panga Noortekas tuli külla ja õpetas uut moodi mängu, leidlikkust, julgust ja tegutsemislusti.

Õhtu edenedes võeti ette tantsulahing. Kõigil oli lõbus, kõiki köitis mõnus muusika ja liikumisvabadus. Kui lõpuks saabus öörahu,

kattus saali põrand unenohinaga. Hommikuvõimlemise asemel jätkus õhtul pooleli jäänud tants. Hommikusöögile järgnesid T-särgi võistlus, pimekõnd, seebimullitamine, kuni saabus džembemeister Siim Koppel. Õu täitus mürina ja müdina, krõbina ja kolina, põrina ja tärinaga. Mängis suur trummide orkester.

Laagri lõpetasid värskest piimast tehtud pannkoogid maa-sikamoosiga.

EELK MIHKLI MIKAELI KOGUDUS

Mihkli, Lääneranna vald, 88421 Pärnumaa, tel 553 0045 (õpetaja), mihkli@eelk, www.eelk.ee/mihkli
Koguduse hooldajaõpetaja Lembit Tammsalu, diakon Meelis Malk, juhatause esimees Targo Pikkmets
IBAN EE53101090200832007 (AS SEB Pank)
Jumalateenistus kuu 2. ja 4. pühapäeval kl 14

Tulge, sest kõik on ju valmis!

LEMBIT TAMMSALU

koguduse hooldajaõpetaja

Sügisest on Mihkli koguduses armulauasakramendi vastuvõtmiseks uued armulauariistad: veinikarikas, leivataldrik ja -karp. Tegemist on tänapäevaste kullatud armulauariistadega, ostetud Tartu Pauluse koguduse raamatupoest.

Eelmised kasutusel olnud armulauariistad olid kõik eri ajastuist ja materjalist, isemoodi stiili ja seisukorraga. Sedasi, igaüks „omast ooperist“, täitsid nad küll oma otstarbe, aga esteetiline pool oli küsitav, Kristuse ihu ja vere sakrament kaotas seeläbi pühadust. Uued armulauariistad on kogudus hästi vastu võtnud, oleks vaid rohkem armulaualisi!

Mihkli kogudusel on sügisest uued armulauariistad.

LEMBIT TAMMSALU

EELK MÄRJAMAA MAARJA KOGUDUS

Pärnu mnt 26, Märjamaa, 78301 Raplamaa, tel 511 8419, marjamaa@eelk.ee, www.eelk.ee/marjamaa
Koguduse õpetaja Illimar Toomet, juhatuses Neeme Laurits

Kantselei avatud K, N kl 10–13

IBAN EE942200221045598835 (Swedbank AS), EE651010802004844007 (AS SEB Pank)

Missa pühapäeviti kl 11, kolmapäeviti kl 18.30, esmaspäeviti, teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kl 7.30

Põlvituspink ja küünlaalus

ILLIMAR TOOMET

koguduse õpetaja

Kas Märjamaa kirikus on ka midagi muutunud?

„See trepp kiriku peaukse juures on järsemaks läinud!” Just nii vastas eakas koguduseliige, kes pärast pikki aastaid mujal elamist jälle kirikusse sisse astus.

Tegelikult ootas küsija midagi muud. Kiriku peaukse juures rõduposti küljes on pühitsetud vee anum. Kirikusse siseneja saab oma ristimist meenutades kasta sõrmed vette ja teha ristimärgi.

Lauluraamatut võttes leiab selle kaane siseküljelt palveid lugemiseks nii enne kui ka pärast jumalateenistust, armulauale minekuks ja armulaualt tulekuks.

Kõige uuemad, mida kirikust – talvisel ajal kogudusemajast – leida võib, on põlvituspink ja küünlaalus.

Pingi riulilt leiab traditsioonilisi palveid, alusel saab süüdata küünla.

Põlev küünal on palve sümbol. Küllap aitab see teha ka neid palveid, mille sõnastamiseks on sõnu raske leida.

Kui enamasti kestavad meie palved vaid lühikest aega, siis tunde püsiv küünlaleek otsekui pikendaks seda.

Kõige lühem ristiinimese palve, mis ei eeldagi häälega väljaütlemist, on püha ristimärk. Puudutades laupa (Isa), rinda (ja Poja), vasakut õlga (ja Püha Vaimu) ning paremat õlga (nimel), oleme andnud ennast kõigeväelise Jumala hoolde.

Märjamaa kiriku küünlaalus.

ILLIMAR TOOMET

18

Sõpruskoguduse leerilaager

ILLIMAR TOOMET

Põhjusi, miks Raahe sõpruskogudus korraldas ühe oma leerilaagri tänavu Märjamaal, on kaks. Peamine oli soov ligi 30 aastat kestnud sõprussuhtesse kaasata nooremat põlvkonda. Teine soov oli aga üsna praktiline. Võitlus hoonetes leviva hallitusega on toonud kaasa Soome laagrikeskuste ajutise sulgemise või lausa lammutamise. (Kui minult küsiti, kas ka meil on hallitusega probleeme, siis vastasin, et küllap on, aga probleeme mitte.)

Nädalane laager võõrsil oli 35 osalejast paljudele eksootika. Ligi pooled 14–16aastastest noortest polnud kunagi välismaal käinud. Ajal, mil siinsed keskaegsed kivist kirikud ehitati, oli nende praegune kodukant inimtühi laas. Siin aga said nad

Noored õppisid pähe kärke ja palveid, mängisid ja lustisid, pidasid piiblitunde ja päästsid õuest leitud linnupoega.

ILLIMAR TOOMET

tunnise bussisõidu jooksul näha nii Märjamaa, Kullamaa, Lääne-Nigula kui ka Haapsalu iidseid pühakodasid. Igapäevane missa, söögi- jm palved, piiblitunnid ja ühislaulmised olid nii mõnelegi noorele kätsumus, sest kodus on vaimulik elu

puudunud. Kuidas oleks meie noortega?

Uus kogemus oli osasaamine küünalde süütamisest juuniküüditamise mälestuspäeval. Eesti ja soome keeles ette loetud kiri, mille üks nendevanune noor kunagi Siberist koju saatis, tõi

lähemale teadmise elu haprusest ja olukorrast, mille traagilisus ületab inimliku mõistmisvõime.

Nagu soomlasest pastor noortele selgitas, rippus ka Soome iseseisvus sõja ajal juuksekarva otsas ja samasugused sündmused võinuks toimuda Soomeski.

Siinkirjutaja ülesanne oli tehnilise teenindamise kõrval (kuidas vaigistada öösel koolis käivitunud tuletõrjealarmi, kust saab torti või pitsat, kus on apteek jne) pidada hommikuti soomekeelne missa, mille kuuest lühijutlusest sai kokku leeritund armulauasakramendist.

Laagri viimasel päeval olid noored leerijumalateenistusel, kus andsid oma töötuse meie konfirmeeritavad.

Järgmise suve leerilaagri asjus on juba kokku lepitud, oodata on 50 osalejat.

EELK NOAROOTSI PÜHA KATARIINA KOGUDUS

Pürksi, Lääne-Nigula vald, 91201 Läänemaa, tel 5649 8724 (õpetaja), 5194 9461 (juhatuse esimees),
noarootsi@eelk.ee, www.eelk.ee/noarootsi
Hooldajaõpetaja Leevi Reinaru, juhatuse esimees Tiiu Tulvik
IBAN EE862200001120110413 (Swedbank AS)
Jumalateenistus kuu 2. ja 4. pühapäeval kl 14

Noarootsi sõpruskoguduse Esbo uue õpetaja Kira Ertmanni ametisse pühitsemine.

2 × MAIE ARRO

Esbo ja Noarootsi sõprus on kestnud 30 aastat

INNA ROSAR

Tundub ehk uskumatu, et väikesel Noarootsi koguduse sõpruskogudus Soomes on naaberriigi üks suuremaid rootsikeelseid kogudusi – Esbo. Niisama uskumatu võib tunduda, et see sõprus on kestnud juba üle 30 aasta.

Noarootsi koguduse igapäevases elus on 1980ndate lõpust, mil toonane kirikuõpetaja Harry Wahlsberg Noarootsis käis ja koguduste vahel sõprussidemed sõlmiti, see koostöö märkimisväärt rolli mänginud. Koguduse üritusi kavandades püüame alati leida mitmesuguseid võimalusi ühiste teenistuste pidamiseks, üksteise külastamiseks ja ettevõtmisteks. Need on meie kaks kogudust liitnud justkui üheks pereks ja aastate jooksul oleme lähemalt tuttavaks saanud

Roger Rönnerbergi pensionile saatmine.

mitmete toredate inimestega. Iga järgmist kohtumist ootame pikisilmi.

Sõbrad Esbost on meie kogudust väga palju aidanud. Viimastel aastatel oleme taas kogudus-

tevahelisse koostöösse kaasanud ka kohalikud gümnaasiumid. Paljude ühiste ettevõtmiste puhul on algatus tulnud nüüd juba endiselt õpetajalt Roger Rönnerbergilt.

20. jaanuaril külastasime sõpruskogudust, et tänada kauaaegset kirikuõpetajat ja sõpra Roger Rönnerbergi meeldiva koostöö eest tema pensionile saatmise üritusel. Nagu meil kombeks saanud, lisasime kingituse kõrvale omalt poolt ka paar eestikeelset laulu. Rogerit tunnevad paljud toreda kaaslase, tasakaaluka ja sõbraliku inimesena, kellele on tähtis kõik alustatu lõpuni viia. Kui meil möödunud aastal väga elamusterikkalt alanud sõit Osmussaarele ilma tõttu ära jäi, siis loodame, et järgmisel aastal viime selle plaani ellu ja teeme seda koos mõlema kirikuõpetajaga Esbost.

9. juunil olime kutsutud uue kirikuõpetaja Kira Ertmanni ametisse pühitsemise missale. Loodame, et meie koostöö jätkub niisama meeldivalt.

EELK NÕVA PÜHA OLEVI KOGUDUS

Nõva, Lääne-Nigula vald, 91101 Läänemaa, tel 521 8467 (õpetaja), 5621 4381 (juhatuse esimees), nova@eelk.ee, <http://nova.eelk.ee/kogudus/>
Koguduse õpetaja Peeter Krall, juhatuse esimees Silja Silver, jutlustaja Aino Aarniste
IBAN EE702200001120116909 (Swedbank AS). Jumalateenistus kuu 2. ja 4. pühapäeval kl 11

Nõva kogudus on oma kiriku korrastamisel teinud imetlusväärset tööd.

RAIMOND KOPPELMAA

Nõva kirik sai tagasi aegadetaguse ilu

PEETER KRALL

koguduse õpetaja

20

Alles kümme aastat tagasi sobisid Nõva kiriku seisundi kirjeldamiseks prints Hamleti sõnad: „Olla või mitte olla – see on küsimus.” Pehkinud tornikonstruktsioonid ja läbitilkiva katuse all väsimusest viltu vajunud hoone, kuid ometi paik, kust Püha Vaimu ligiolu kunagi lahkunud ei ole. Hävingust oli pühakoja päästnud vaid kohalike usklike omaalgatuslik hooldus, mis piirdus mõistagi vähima hädapärasega. Just sellises seisukorras oli kirik ka siis, kui 1990. aastate alguses tuli Nõva rahvas taas arvukalt ristimisele. Üks toona koguduse juurde tulnud oli ka meie koguduse juhatuse esimees Silja Silver.

Apostel Paulus kirjutab oma kirjas korintlastele: „Jumal on seadnud koguduses esmalt mõned apostleiks, teiseks prohvetiks, kolmandaks õpetajaiks; seejärel tulevad imeteod, seejärel armuannid tervendamiseks, abistamiseks, juhtimiseks.” (1Kor 12:28) Meie kogudusel on olnud õnnistus kogeda siin nii imesid kui ka oskuslikku juhtimist.

Kiriku kordategemiseks on saadud projektiraha, aidanud on sõpruskogudused, EKRE ja sajad annetajad.

ÕNNE RÜÜTEL

Esimesele rahataotlusele vastust oodates oli see kogu aeg meie koguduse eestpalves ja kuigi lootus abi saada oli nullilähedane, saime ometi kogeda meie päevade esimest imet – raha eraldati. Edasi olenes asi juba töö oskuslikust korraldamisest. Töö teostajaks sai Juhan Kilumets oma firmaga Rändmeister. Talle sekundeeris siis ja kõigil sellele järgnenud viljakail aastail Silja Silver, kes koguduse poolt kõiki jooksvaid probleeme lahendab.

Esimesele imele järgnes teine, siis kolmas ja neljas. Pühakoda sai kohendatud aluskivid ja seintele uue palkide alumise raiekorra. Seejärel tuli uus tornikatus koos torni sisekonst-

ruktsoonide restaureerimisega, uus laudkatus, uus värv ja kõige järel veel ka imeline siseviimistlus. Hilisemate katete alt avati 19. sajandi lõpu sisekujundus, mis puhastati ja restaureeriti. Nähtavale toodi ka 18. sajandi keskpaigast pärit esialgne poolpalkpõrand.

Tänusõnu väärivad Vana Tallinna OÜ projekteerijad, arhitekt Elo Sova (fassaadi ja interjöörü projekt), Rändmeister OÜ ja insener Ain Pihl (tornikiivri ja katuse projekt).

Kui neiks töödeks läinud summad kokku võtta, tuleks arv üsna mõtlemapanev. Jah, me oleme saanud projektidest toetust, aga nende kõrval on meie pühakoja

kordategemisele kaasa aidanud paljud annetused sõpruskogudustelt, Eesti Konservatiivsetl Rahvaerakonnalt ja sadadelt üksikisikutelt. Olgu summad suured või väikesed, kõik nad on ühtviisi kallid Jumala auks. Alati ei seisne annetuse väärtus mitte summas, on meile õpetanud Jeesus oma loos vaesest lesknaisest ja tema annetusest.

Annetused ei ole piirdunud üksnes eurode ja sentidega. Raske oleks rahasse hinnata projekti kirjutaja Õnne Rüütli ja restauraatorite mõttetööd ning pühendumust, aga ka vabatahtlike rõõmsat tööpanust. Talgutel on käinud meie Soome sõpruskoguduste inimesed Munsalast ja Tarvasjoelt. Nende töö jääb kestma Jumala auks ja tema koguduse toeks, see jääb nende usklike toeks, kes tulevad pärast meid.

Töö meie armsa pühakoja juures ei ole veel lõppenud. Järgmisel suvel loodame restaureerida aknad. Et sellega toime tulla, on meie annetuskast kiriku ukse lähedal ootel. Kiidetud oled Sina, Issand, kogu loodu Jumal. Võta vastu meie tänu Sinu auks ja õnnista need annid Sinu armastuse teenistusse Jeesuse Kristuse läbi!

EELK PIIRSalu KOGUDUS

Piirsalu, Lääne-Nigula vald, 90902 Läänemaa, tel 553 0045 (õpetaja), 521 8467 (juhatuse esimees), piirsalu@eelk.ee
Koguduse hooldajaõpetaja Peeter Krall, juhatuse esimees Maie Hinno
IBAN EE22200001120167631 (Swedbank AS)
Jumalateenistus kuu 2. ja 4. pühapäeval kl 13.30.

Piirsalu koguduse sõprusreis Purmosse

MAIE HINNO IVI KÜLA

Meie koguduse selle aasta suurim sündmus oli reis Soome Purmosse. Viimati käis kogudus seal neli aastat tagasi. Seekord liitus meiega ka külaseltsi esindus, nii et kokku oli meid koos õpetaja Peeter Kralliga kuus inimest.

Teele asusime reede, 24. mai hommikul ja õhtuks olime kohal.

Laupäeval oli ilm küll vihmane, kuid sõitsime Botnia lahe äärde Pietarsaarde, et osaleda surnuaia ekskursioonil. Nägime isikupäraseid mälestusmärke läbi aegade, kuid saime tänu heale giidile kurssi ka kohaliku ajaloo ja kultuuriga. Jõudsime käia kohalikus kirikuski, mis jättis väga hea mulje, ja tutvuda linnaga. Õhtu veetsime kõik koos ühes koguduseliikmete külalislahkes peres.

Pühapäeval jumalateenistusel Purmo kirikus jutlustas meie õpetaja Peeter Krall. Laulis selleks sõiduks moodustatud

Piirsalu koguduse delegatsioon Purmos koos võõrustajatega.

AHTOVIIGIPUU

Marje Viigipuu ja Ivi Küla duett. Pärast teenistust olime koos lõunalauas ja käisime koguduse taaskasutuspoes. Seejärel oodati meid juba teise kodusse kohvile.

Edasi külastasime Purmo hooldekodu, kus andsime väikese kontserdi. Päeva pärl oli Purmo uhiuue ja väga moodsa koolimaja külastus, kus meie giidid olid kaks väikest koolineitut.

Viimaseks ööks sõitsime Pirttikylässe Helena Nylundi ja Ulf Nyholmi koju. Seal saime kokku Pirttikylä koguduse liikmetega, kes on meile juba varasemast tuttavad. Helena oli meie sõidu korraldaja ja rootsi keele tõlk.

Kõige põnevam oli Helena abikaasa Ulfi lapsepõlvest saadik kestnud masinahuvi. Nende kodu imetlesime lapsena valmista-

tud veomasinatade mudeleid. Väljas nägime aga ehtsaid teehooldus-hiiglasi, garaažis ka uunikume.

Esmaspäeva hommikul pärast kiriku ja tervisekeskuse külastust võtsime suuna Helsingi poole ja hilisõhtul olimegi kodus. Oleme tänulikud paljudele lahketele sõpradele, tänu neile jäi meile reisist soe mälestus.

21

EELK RIDALA PÜHA MAARJA-MAGDALEENA KOGUDUS

Kolila küla, Haapsalu linn, 90411 Läänemaa, tel 5809 3633 (õpetaja), ridala@eelk.ee, www.eelk.ee/ridala
Koguduse õpetaja Küllike Valk, juhatuse esimees Ülle Kariler
IBAN EE021010022083660008 (AS SEB Pank) ja EE912200001120200048 (Swedbank AS)
Kantselei avatud kolmapäeviti kl 17–19. Jumalateenistus kuu 2. ja 4. pühapäeval kl 13 ning kirikupühadel kl 15

Väike Karola – Ridala koguduse suur misjonär

KÜLLIKE VALK koguduse õpetaja

„Minge siis, tehke jüngeriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse.” (Mt 28:19) Selline on meile kõigile antud misjonikäsk.

Mullu tuli koos emaga kirikusse Karola ja palus, et teda ristitaks. Vanemad olid nõus, ristivanemad kohapeal. Sügisel tuli Karola kogudusemajja koos kahe sõbrannaga – nad otsustasid hakata pühapäevakoolis käima. Pidasime toredaid vestlusi, har-

Liisa, Mari ja Karola pühapäevakoolis.

KOGUDUSE ARHIIV

jutasime palvetamist, käisime kirikus. Kevadel andis Karola oma sõbrannadele head nõu: laske enast ka ristida, see teeb teile head.

Liisa Eleanore ja Greete Mari vanemad tulid õpetaja jutule: näed, lapsed tahavad ristitud saada, mida me peame

tegema? Kuulsid siis, et mõlemad vanemad peaksid olema ristitud ja konfirmeeritud ja et ka ristivanemad peavad olema. Lapsed ristitakse ju vanemate ja ristivanemate usu peale. Kevadine leerikursus algas õpetussõnade ja suure hulga piiblitarkusega.

Nelipühaks olid noored valmis oma usku tunnistama ja laste kristliku kasvatamise vastutuse kanda võtma.

Nii tõi väike tüdruk oma esimese kristlaseks olemise aastaga kogudusse viis uut liiget.

ERAKOGU

Ridala õunaaed sai aiamaja

KÜLLIKE VALK

Napilt enne esimest lund saime püsti Ridala kihelkonna õunaiaa tarvikute koja (pildil). Aitäh kohaliku omaalgatuse programmile ja tublidele Aitur Teenuste töömeestele.

Ridala kihelkonna südasuvine lustipäev

KÜLLIKE VALK

Ridala kogudus pidas esma- mainimise 799. aastapäeva 20. juulil ehk kaks päeva enne kiriku ja koguduse nimipühaku Maarja-Magdaleena nimepäeva. Kesksuvine aeg on ka paras hetk heinatööst hinge tõmmata ja endale üks lustipäev lubada.

Meil on eelmisel aastal ühiselt rajatud õunaaed, väikesed puud juba kannavad. Kutsusime teatri maale. Rahvakultuuri keskuse abimeetmest saime selleks

toetuse. Teatrisaali rajamiseks ulatas käe kohaliku omaalgatuse programm.

Nautisime Harry Gustavsoni nukulavastust „Vaeslaps ja talutütar”.

Lõunapausiks jagasime külasuppi, magustoiduks olid koogivõistlusele toodud maiused. Näiteks Asuküla moosisai, Sepa talu maius, Pastori plähmakas.

Kõige populaarsemaks ja seega kõige kiiremini sai otsa Kolila küla vahukoore-Pai, mille

meister oli Ridala kirikumõisa perenaine Helju Pai.

Pärastlõunal oli Ridala kirikus kontsert, kirikufolgi kavaga oli külas ansambel Vikel Sukkel.

Lauljate seas oli ka mitu Ridala baptisti koguduse liiget.

Koguduses käib juba mitu aega ettevalmistus järgmiseks aastaks, mil on tähistada ümmargune 800 aastat koguduse esma- mainimisest. Valmistume viis päeva kestvaiks Ridala kihelkonna päevadeks.

EELK VARBLA PÜHA URBANUSE KOGUDUS

Varbla, Lääneranna vald, 88201 Pärnumaa, tel 553 0045 (õpetaja), 503 7796 (juhatuse esimees), varbla@eelk.ee
Koguduse hooldajaõpetaja Lembit Tammsalu, juhatuse esimees Lea Lehis
IBAN EE321010902000835004 (AS SEB Pank)
Jumalateenistus kuu 1. ja 3. pühapäeval kl 13.30

Laulupäeva peasündmus oli kontsertjumalateenistus Varbla kirikus.

ENDEL APSALON

Lääne praostkond sai lauldes Varblas kokku

ILLIMART TOOMET

praostkonna sekretär

Juuni esimesel päeval kogunesid Lääne praostkonna koguduste inimesed Varblasse praostkonna laulupäevale. Koore tuli Haapsalust, Nõvalt, Lääne-Nigulast, Kullamaalt, Varblast ja Tõstamaalt.

Kaugeim külaline oli Kose kiriku pasunakoore.

Päev algas palvusega. Piiskop Tiit Salumäe seadis ametisse

praost Kaido Saaki, piiskopliku läkituse said ka praostkonna nõukogu liikmed.

Pärast palvust viimistlesid koorid ühiselt ja üksiti veel laulukõla. Samal ajal pakkusid kohaliku koguduse liikmed, eesotsas juhatuse esimees Lea Lehis, võimalust teha ise ja osta käsitööd, vaadata kanu ja küülikuid ning ratsutada hobusega.

Külalisteväe toitlustamisel olid suurimaks abiks Pirttikylä

sõpruskoguduse vabatahtlikud Soomest.

Päeva peasündmusel, kontsertjumalateenistusel, kõlasid koorid Lia Salumäe, Sirje Kaasiku, Danguole Tambergi, Tooni Leedjärve, Helle Reinaru, Ivi Küla ja Ivi Kase käe all hästi nagu ikka. Oma panuse lisan pasunakoore juht Kahro Kivilo.

Jumalateenistusel tervitasid kuulajaid kõnega praost Kaido Saak, Lääne-Nigula vallavanem Mikk Lõhmus ja Lääneranna val-

lavanem Mikk Pikk mets, kes kinkis Varbla kogudusele valla lipu.

Kingituse vastu võtnud koguduse õpetaja Lembit Tammsalu tuletas meelde, et viimastise haldusreformiga loodud Lääneranna valla (end Lihula, Hanila, Koonga ja Varbla) lippu ei ole veel kirikus õnnistatud. Loodetavasti seisab see sündmus peagi ees.

Piiskop Tiit Salumäe kontserdikõnes leidis käsitlemist laulupäeva teema „Eesti keel ja eesti meel”.

EELKVORMSI PÜHA OLAVI KOGUDUS

Hullo küla, Vormsi, 91301 Läänemaa, tel 518 7957, vormsi@eelk.ee
Koguduse õpetaja Ants Rajando, juhatuse esimees Malle Hokkonen
IBAN EE942200221017626557 (Swedbank AS)
Jumalateenistus 2 korda kuus pühapäeviti kl 11

Vormsi Püha Olavi kirik 800

Vormsi koguduse õpetaja Ants Rajando järel sammub Vormsi kiriku 800. aastapäeva pidulikule jumalateenistusele ametivendi kodu- ja välismaalt, kõige lõpus peapiiskop Urmas Viilma ja piiskop Tiit Salumäe.

MEEMEVEISSON

ANTS RAJANDO

koguduse õpetaja

Sel aastal tähistas Vormsi oma iidse pühakoja rajamise 800. aastapäeva.

1596. aastal Vormsi kogudust visiteerinud Tallinna toomkiriku pastor David Dubberch kirjutab protokollis, et kiriku on rajanud Taani kuningas, kelleks on peetud Valdemar II. Ta viibis Eestis kahel korral: 1219 ja 1222.

On arvatud, et Dubberch toetus vanale suulisele pärimusele, kuid selle tõele vastavuses on enamasti kaheldud. Teisalt aga saame Balthasar Russowi kroonikast teada, et Liivi sõja ajal 1575. aasta talvel, kui meri oli jäätunud, langes Vormsi koos Hiiumaaga Moskva vägede koosseisus sõdinud tatarlaste ratsaväe rüüsteretke alla. Rüüstajad tapsid palju inimesi ja põletasid talusid, ilmselt ka saare algse puukiriku. Muu hulgas hävisid kiriku ürikud ja dokumendid, altariiristad rõõviti.

Aastarve võrreldes näeme, et kiriku ürikute hävimise ja pastor Dubberchi kirjapaneku

vahele jääb vaid paarkümmend aastat. Võib oletada, et siis oli veel elus inimesi, kes mäletasid, mis hävinud ürikutes kirjas oli.

Mõned autorid on kahelnud, miks pidi kuningas kiriku rajama nii kõrvalisse kohta nagu Vormsi. Tõsiasi on aga, et saar asus tollal Läänemere kõige tähtsamal mere- ja kaubateel, mis kulges Lääne-Euroopast Gotlandi kaudu üle Läänemere ning läbi Väinamere ja Soome lahe lõunaranniku Venemaale Novgorodi. Tolleaegne laevasõit käis peamiselt silmsides kaldaga ja päevavalges, st vajati tuule- ja lainevarjulisi ankrupaiku, kus ööbida, varusid täiendada ja vajadusel soodsat tuult oodata.

Keskaegsed kirikud olid ühtlasi varjupaigad ja sageli ka laohooned. On tähelepanuväärne, et sellel mereteel leiame veel mitmeid Püha Olavi kirikuid ja kabeleid: tuntumad Vormsi kõrval ka Visbys Ojamaal, Tallinna Oleviste ja samuti Olavi kirik ojamaalaste kaubahoovis Novgorodis. Püha Olav oli toona rändavate kaupmeeste kaitsepühak.

Vormsi kiriku rajamist 13. sajandi algul toetab kaudselt ka prof Kaur Altoa 2017 ilmunud uurimistöo Vormsi kiriku kivist kooriruumi ehitusloost. See kinnitab kooriruumi ehitamist ühel ajal Haapsalu toomkirikuga u 1270, see on märksa varem, kui seni oletatud.

Esialgne puukirik, mille vundamendikivid avastati kiriku põranda alt 1989. aasta taastamistöo ajal, oli ehitatud enne kivist kooriruumi, nagu toona välja selgitati. Need vanad vundamendikivid on tänini säilinud ja annavad tunnistust pühakojast, mille rajamisest möödub tänavu 800 aastat.

Ajaloolist sündmust tähistati saarel olevipäeval, 29. juulil, kiriku taaspühitsemise aastapäeval.

Olevipäeva pidulik jumalateenistus oli ülev. Kohapeal olid saare kõigi kogukondade esindajad, praegused ja endised vormsilased, palju külalisi. Jumalateenistusel pidas jutluse peapiiskop Urmas Viilma, kaasa teenisid piiskop Tiit Salumäe, praost Kaido Saak, Vantaa Rekola koguduse emeritõpetaja Jukka

Yrjölä, Tallinna Rootsi-Mihkli koguduse õpetaja Patrik Göransson, Stockholmi eesti koguduse õpetaja Tiit Pädam ja Vormsi koguduse õpetaja Ants Rajando. Orelil saatis Lia Salumäe, mängis Kose puhkpilliansambel. Loeti ette Rootsi ja Taani kuningakoja saabunud tervituskirjad.

Jumalateenistusele järgnes ühine supisöömine kirikuaias. Pärastlõunal koguneti taas kirikusse kuulama pühakoja ajaloole pühendatud ettekandeid. Vormsi juurtega rootsi ajaloolane ja kirjanik Jonathan Lindström rääkis seni vähetuntud seikadest Vormsi ajaloos. Allakirjutanu tegi ülevaate Vormsi kiriku 800aastasest ehitusloost.

Päeva lõpetas vastsest remonditud Vormsi koolimaja õnnistamine peapiiskopi poolt. Kohapeal oli koolipere ja palju külalisi. Koolilaste esituses kõlasid Vormsi põlise muusika instumendi talharpa helid.

Olevipäeva traditsioon on ühendanud saare inimesi ja aidanud elus hoida tänulikkust, et saare põline pühakoda on püsinud Jumala auks ja inimeste rõõmuks.

Kaido Saak tahab olla praost, kel on aega inimesi kuulata

LEHTE ILVES

28. märtsil Lääne praostiks saanud Lihula koguduse õpetaja Kaido Saak räägib endast, oma tööst ja põhimõtetest.

Kuidas Kaido Saak praostiks sai

Oli kolmapäeva õhtu, 27. märts. Kaido Saak tegi kodus lõket, põletas oksa. Hakkas pimenema, kui helistas peapiiskop. Ütles, et homme on sinod, aga Leevi Reinaru tahab praostiameti maha panna, koormus on liiga suur. Kas oled nõus asemele astuma?

Saak punnis natuke vastu, aga päev hiljem oli ta Lääne praost.

Mida on uus amet kaasa toonud?

Käimisi ja koosolekuid on rohkem. Praost peab käima piiskoplikus nõukogus ja kirikukogul. Kogudused on kolmes maakonnas. Noarootsis oli juba praosti visitatsioon. Saak on sihi võtnud, et käib rohkem kogudustes ja vaimulike juures kodus.

24 Mis on praostkonda juhtides üllatanud?

Eks mingid asjad olnud ennegi teada, aga sügavalt Lihula kirikuõpetaja neile siis ei mõelnud. Näiteks et kogudused on geograafiliselt üksteisele lähedal, aga töökorralduse, võimekuse jm poolest on suured erinevused. See teeb muret. Elu on läinud projektimajanduse peale, mõni kogudus on vilunud projektikirjutaja ja raha tuleb. Näiteks Haapsalu või Küllike Valk Ridalas ja Martnas. Igal kogudusel ei ole seda võimekust. Samal ajal, mööna Kaido Saak, kui palju on praostil meeleva kellelegi võimalusi ja võimekust muuta.

Kuhu tahab Kaido Saak praostina jõuda?

Tal on kavas ise võimalikult palju kogudustes käia. Ta kaotas praostkonna kantselei. Kokkusaamiseks saab alati koha leida, selleks ei pea bürood pidama. Praosti sõnul ei lähe ta kolleegide juurde kui ülemus, vaid kui sõber ja toetaja.

„Oma vaimulikute algusele mõeldes tundsin end kohati väga üksi. Kõigil oli kiire ja kellelgi polnud aega mind kuulata.

Praost Kaido Saak koos Illimar Toometi ja Maria Straussiga külastas 1. novembril Lääne praostkonna sõpra Schmalkaldeni deканаati. Nad käisid ka Wartburgi lossis, kus Martin Luther tõlkis piiblit. ERAKOGU

Kaido Saak

- Sündinud 29. aug 1965 Lihulas.
- Lõpetanud Lihulas 8 klassi ja Türi tehnikumi elektromehaanikuna.
- Usuteaduse õpingud 1990–1992 ja 1997–2004.
- Diakoniks sai 1992, preestriks 2004.
- Abikaasa Piia Saak on Lihula muusika- ja kunstikooli direktor, kunstiopetaja.
- Tütar Miina peab koos sõpradega Gruusias teeistandust, poeg Aleksander (1996) õpib Tallinna tehnikakõrgkoolis.

Tahaksin olla praost, kellel ei ole kiire, kellel on aega,” soovis Kaido Saak.

Kust kõigeks aega võtta?

Kaido Saak: „Aega on kõigil ühepalju, on valikute ja julguse küsimus mingid asjad tegemata jätta. Kas me kõike peame tegema, mida maailm ette paneb?”

Kord kuus käib praost Karusel, kus ta on hooldajaõpetaja. Karusel teenib diakon Meelis Malk. Lihulas on Saakil oma kogudus ja antiigipood, see on küll ainult suviti lahti.

Kust on pärit antiigihuvi?

Praost ei usu, et vanavarahuvi on kaasa sündinud, aga igatahes hakkas ta 2.–3. klassis nätsu vastu vanu münte vahetama. Kogumist peab ta pigem sõltuvuseks.

Vanadel asjadel pole enamas ti praktilist väärtust, tähtsad on

lugu ja tunded. Vahel juhtub, et mõnele on vanavara ettekääne kirikuõpetaja jutule tulla. Eriti meestele on kiriku lävepakk kõrge, aga teine tera on tulla, vana asi näpus, ja küsida, mida õpetaja arvab.

Kas praosti kodu on nagu muuseum?

Natuke, aga mitte väga hullusti, arvas Kaido Saak. Abikaasa ütlevat küll, et kodus on kõik asjad müügis – ei tea, mis ära liigub ja mis asemele tuleb.

Praost on varem kuskil öelnud, et ta võiks oma poe seitsse korda tühjaks müüa ja uued asjad asemele panna – nii palju on tal vanavara kogunenud. Kõik ei ole siiski müügiks. Mõni asi on armas ja seisab aastakümneid sahtlipõhjas. Aga mõtted muutuvad, asjad liiguvad ühest sahtlist teise. Mõtted küll, et neid asju ei müü kunagi, aga tuleb uus mõte ja müüd ära.

Ullike antiigipoes

Antiigimehed räägivad, et ullike tuleb poodi ja küsib, mis on siin kõige vanem asi. Vanim asi ei pruugi aga olla kõige väärtuslikum. Asja teeb kalliks turg, nõudlus. Mõnel asjal on suur ajalooline väärtus, aga kui tal pole mitut tahtjat, ei maksa see asi midagi. Nõudluse määrab mood – selle järgi käivad oksjonil hinnad. Mis äsja kallilt osteti, ei pruugi viie aasta pärast midagi maksta. Viimase aja trend on

nõukogudeaegse Tarbeklaasi toodang.

Mis tõi praosti usu juurde?

Üks pöördpunkt oli Saaki vanaema matus. Legendaarne kirikuõpetaja, praost ja Mihkli koguduse õpetaja Gustav Maarand mattis Saaki vanaema. Saak sõidutas õpetaja pärast koju. Teel aeti juttu, ka usust. Vaimulikutee läks Saakil üle kivide ja kändude. Ta mõtles, et tahaks midagi leerikursuse taolist, aga Maarand soovitas usuteaduse instituuti.

„Kui nii, siis nii,” mõtles Saak. „Vaatame, mis seal räägitakse.” Instituudis olid targad mehed, ajasid tarka juttu, midagi aru ei saa. Instituut jäi pooleli, aga vaimulikutee oli juba jalge all, Saak oli 1992 diakoniks ordineeritud. Diakonina teenis ta Lihula kogudust 12 aastat.

1997 asus ta uuesti õppima ja kui 2004 lõpetas, sai preestripühitsuse. Nüüdseks on ta Lihulat teeninud 27 aastat, viimased 15 preestrina. Saakil endal ei olnud meeleksi, tänavu augustis on tal teenistusjuubel, aga peapiiskop tuletas meelde – saatis tervituse.

Kirikuõpetaja ja poliitika

Praost Saak on korra ka poliitikas käinud. Oli Lihula linnavolikogu liige ja sotsiaalkomisjoni esimees. „Aga,” ütles ta nüüd, „kirikuõpetaja ei pea poliitikaga tegelema. Kirikuõpetaja peab olema kõikidele kirikuõpetaja.

Poliitikas oled paratamatult kellegi poolt ja siis ka ju kellegi vastu, eriti väikeses kohas. Tahan olla praost, kellel on aega inimesi kuulata.”

Teised temast

Mind üllatas Kaido Saaki võimekus struktuurselt asju ajada ja kui hästi ta praostiameti üle võttis! SA Läänemaa juhi Anu Kikasaga on ta Läänemaa kirikud läbi käinud. Koos Läänemaa vallavanema Mikko Pikkmetsaga on ta tutvunud valla kirikutega. Äsja tuli Kaido Saksa-maalt meie sõpruspraostkonnast Schmalkaldenist.

Ta on ka ettevõtja, oskab mõelda teisiti kui see, kes peale kiriku polegi mujal olnud. Soovin talle kõike head!

TIIT SALUMÄE
piiskop